
ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ
ਹਕੀਮ ਮਿਰਜ਼ਾ ਜੋਗੀ ਅਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਉਪਰੋਕਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੇਬਸਾਈਟ unp.co.in ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਿਹ

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜੀਓ,

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੂਫ਼ੀ ਸ਼ਾਇਰ ਹਕੀਮ ਮਿਰਜ਼ਾ ਜੋਗੀ ਅਲ੍ਹਾ
ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਨੂੰ
ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਭਾਵਪੂਰਕ ਹਿਰਦੇ ਵੇਧ
ਕ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ | ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਰਸੀਏ ਦਾ ਨਾਂ
"ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ" ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ
ਥੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ |

ਇਹ ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਛਾਪ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ | ਸਾਡੀ ਜਾ
ਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕ੍ਰਿਤ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ
| ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪਾਠਕ ਜੋਗੀ ਜੀ ਦੇ ਵਲ
ਵਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਏਸ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ
ਸਾਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੰਗ ਸਕਣਗੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਪਰਾ
ਰਾਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਨਮੁੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ |

ਧੰਨਵਾਦ

ਜਿਸ ਦਮ ਹੁਏ ਚਮਕੌਰ ਮੇਂ ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਉਤਾਰੇ

ਛਿੱਲਾਏ ਹੁਏ ਸ਼ੇਰ ਥੇ ਸਬ ਗ਼ੈਜ਼ ਕੇ ਮਾਰੇ

ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਨਿਕਲਤੇ ਥੇ ਦਲੇਰੋਂ ਕੇ ਸ਼ਰਾਰੇ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਿਵਾ ਔਰ ਗ਼ਜ਼ਬਨਾਕ ਥੇ ਸਾਰੇ

ਗ਼ੁੱਸੇ ਸੇ ਨਜ਼ਰ ਜਾਤੀ ਥੀ ਅਫ਼ਵਾਜਿ ਉਦੂ ਪਰ

ਤੇਗ਼ੋ ਸੇ ਨਿਗਹ ਪੜਤੀ ਥੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਗੁਲੂ ਪਰ

(੧)

ਗ਼ੈਜ਼ ___ ਗੁੱਸਾ

ਸ਼ਰਾਰੇ ___ ਚਿੰਗਾਰੀਆਂ

ਗ਼ਜ਼ਬਨਾਕ ___ ਗ਼ੁੱਸੇ ਭਰਿਆ

ਅਫ਼ਵਾਜਿ ___ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

ਉਦੂ ___ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਗੁਲੂ ___ ਗਲਾ

ਜਬ ਦੂਰ ਸੇ ਦਰਿਯਾ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ

ਡੂਬੇ ਹੁਏ ਸਰਸਾ ਮੇਂ ਪਿਯਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ

ਯਿਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬਿਗੜੇ ਹੁਏ ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ

ਬਿਫਰੇ ਹੁਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦੁਲਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ

ਕਹਤੇ ਥੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਮੇਂ ਰਨ ਕੀ

ਮਿੱਟੀ ਤਕ ਉੜਾ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਚਮਨ ਕੀ

(੨)

ਚਮਨ ___ ਬਾਗ਼

ਤੂਫ਼ਾਂ-ਜ਼ਦ: ਦਰਿਯਾ ਕੋ ਅਭੀ ਪਾਰ ਕਰੇਂਗੇ

ਠੋਕਰ ਸੇ ਹਰ ਇਕ ਮੌਜ ਕਿ ਹਮਵਾਰ ਕਰੇਂਗੇ

ਬਦਅਹਦ ਸਿਤਮਗਾਰੋਂ ਸੇ ਪੈਕਾਰ ਕਰੇਂਗੇ

ਹਮ ਦੋਨੋ ਹੀ ਦਸ ਲਾਖ ਕੋ ਫ਼ਿਲਨਾਰ ਕਰੇਂਗੇ

ਦਾਦੀ ਹੈ ਕਿਧਰ, ਮਾਏਂ ਕਿਧਰ, ਭਾਈ ਕਹਾਂ ਹੈਂ

ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਕਈ ਖ਼ਾਲਸੇ ਪਿਯਾਰੇ ਭੀ ਨਿਹਾਂ ਹੈਂ

ਤੂਫ਼ਾਂ-ਜ਼ਦ: ___ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੜ ਆਇਆ ਹੋਵੇ

ਮੌਜ ___ ਲਹਿਰ

ਹਮਵਾਰ ___ ਬਰਾਬਰ, ਸਮਤਲ

ਬਦਅਹਦ ___ ਵਾਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਸਿਤਮਗਾਰੋਂ ___ ਜ਼ਾਲਿਮ

ਪੈਕਾਰ ___ ਜੰਗ

ਫ਼ਿਲਨਾਰ ___ ਅੱਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣਾ

ਧੋਕਾ ਦਿਯਾ ਹਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਪੈਮਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ਨੇ
ਬੇ-ਮਿਹਰੋਂ ਨੇ, ਬੇ-ਧਰਮੋਂ ਨੇ, ਈਮਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ਨੇ
ਜਬ ਇਤਨਾ ਕਹਾ ਜੁਲ ਦਿਯਾ ਏਹਸਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ਨੇ
ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਪ: ਬਲ ਡਾਲੇ ਪਰੀਸ਼ਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ਨੇ

ਥੇ ਚੀਂ-ਬਜ਼ਬੀਂ ਲਹਰ ਯਾ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਮੇਂ ਪੜੀ ਥੀ
ਮਾਥੇ ਪ: ਪਸੀਨਾ ਥਾ ਯਾ ਅਫ਼ਸ਼ਾਂ ਸੀ ਜੜੀ ਥੀ

(੪)

ਪੈਮਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ___ ਵਾਦਾ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ

ਬੇ-ਮਿਹਰੋਂ ___ ਬੇਦਰਦ

ਈਮਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ___ ਇਮਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬੇਈਮਾਨ

ਜੁਲ ___ ਧੋਖਾ, ਦਗ਼ਾ

ਏਹਸਾਂ-ਸ਼ਿਕਨੋਂ ___ ਇਹਸਾਨ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ

ਚੀਂ-ਬਜ਼ਬੀਂ ___ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਤਿਉੜੀ ਪਾਉਣਾ

ਅਫ਼ਸ਼ਾਂ ___ ਬੂੰਦਾਂ, ਛਿੜਕਾਅ

ਇਤਨੇ ਮੇਂ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਹੁਏ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਵੁਹ ਸਾਬਿਰ-ਓ-ਸ਼ਾਕਿਰ ਵੁਹ ਬਹਾਦੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਗੰਵਾ ਆਏ ਥੈ ਦੋ ਦੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਥੇ ਗ਼ਮ ਕੀ ਜਗਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੇ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਫ਼ਰਮਾਏ ਵੁਹ ਸਬ ਸੇ ਨਹੀਂ ਮੌਕਅ ਯਿਹ ਗ਼ਜ਼ਬ ਕਾ
ਪੂਰਾ ਯਹੀਂ ਕਲ ਹੋਗਾ ਇਰਾਦ: ਮੇਰੇ ਰਬ ਕਾ

ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ___ ਸੰਬੋਧਿਤ

ਸਾਬਿਰ ___ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਸ਼ਾਕਿਰ ___ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਦੁਰ ___ ਮੋਤੀ ਅਰਥਾਤ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਏ

ਪੁਰ ___ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ

ਗ਼ਜ਼ਬ ___ ਗ਼ੁੱਸਾ

ਜਿਸ ਖ਼ਿੱਤੇ ਮੈਂ ਹਮ ਕਹਤੇ ਥੇ ਆਨਾ ਯਿਹ ਵੁਹੀ ਹੈ
ਕਲ ਲੁਟ ਕੇ ਹੈ ਜਿਸ ਜਗਹ ਸੇ ਜਾਨਾ ਯਿਹ ਵੁਹੀ ਹੈ
ਜਿਸ ਜਾ ਪ: ਹੈ ਬੱਚੋਂ ਕੋ ਕਟਾਨਾ ਯਿਹ ਵੁਹੀ ਹੈ
ਮੱਟੀ ਕਹੇ ਦੇਤੀ ਹੈ ਠਿਕਾਨਾ ਯਿਹ ਵੁਹੀ ਹੈ

ਇਕ ਮੋਰਚੇ ਮੇਂ ਫਿਰ ਵੁਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਰ ਆਏ
ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਅਕਾਲੀ ਵੁਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਧਰ ਆਏ

(੬)

ਖ਼ਿੱਤੇ ___ ਇਲਾਕਾ

ਜਬ ਕਿਲਅ਼ ਮੇਂ ਜਾ ਉਤਰੀ ਥੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਵਾਰੀ
ਵਾਹੇਗੁਰ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ਦਲੇਰੋਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰੀ
ਵੁਹ ਹਮਹਮਾ ਸ਼ੇਰੋਂ ਕਾ ਵੁਹ ਆਵਾਜ਼ ਥੀ ਭਾਰੀ
ਥੱਰਾ ਗਯਾ ਚਮਕੌਰ ਹੁਆ ਜ਼ਲਜ਼ਲਾ ਤਾਰੀ

ਸਕਤੇ ਮੇਂ ਖ਼ੁਦਾਈ ਥੀ ਤੋ ਹੈਰਤ ਮੇਂ ਜਹਾਂ ਥਾ
ਨਅ਼ਰਾ ਸੇ ਹੁਆ ਚਰਖ਼ ਭੀ ਸਾਕਿਨ ਯਿਹ ਗੁਮਾਂ ਥਾ

ਹਮਹਮਾ ___ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਡਕਾਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਜ਼ਲਜ਼ਲਾ ___ ਭੂਚਾਲ

ਤਾਰੀ ___ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ

ਸਕਤੇ ___ ਚੁਪ-ਚਾਪ

ਜਹਾਂ ___ ਸੰਸਾਰ

ਚਰਖ਼ ___ ਅਸਮਾਨ

ਸਾਕਿਨ ___ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ

ਗੁਮਾਂ ___ ਸ਼ਕ, ਸ਼ੁਬ੍ਹਾ

ਖ਼ੇਮੇ ਕਿਏ ਇਸਤਾਦ: ਵੁਹੀਂ ਉਠ ਕੇ ਕਿਸੀ ਨੇ
ਖੋਲੀ ਕਮਰ ਆਰਾਮ ਕੋ ਹਰ ਏਕ ਜਰੀ ਨੇ
ਰਹਰਾਸ ਕਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਸਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਭਜਨ ਗਾਏ ਸਭੀ ਨੇ

ਖਾਨਾ ਕਈ ਵਕਤੋਂ ਸੇ ਮੁਯੱਸਰ ਨ: ਥਾ ਆਯਾ
ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਭੀ ਸ਼ੇਰੋਂ ਨੇ ਕੜਾਕਾ ਹੀ ਉਠਾਯਾ

(੮)

ਇਸਤਾਦ: ___ ਖੜਿਆ ਹੋਇਆ

ਜਰੀ ___ ਦਲੇਰ

ਸਰੇ-ਸ਼ਾਮ ___ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ

ਮੁਯੱਸਰ ___ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਕੜਾਕਾ ___ ਭੁੱਖ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ, ਲੰਗਰ ਮਸਤਾਨਾ ਰਿਹਾ

ਕੁਛ ਲੇਟ ਗਏ ਖ਼ਾਕ ਪ: ਜ਼ੀਂ-ਪੋਸ਼ ਬਿਛਾ ਕਰ
ਪਹਰਾ ਲਗੇ ਦੇਨੇ ਕਈ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾ ਕਰ
ਗੋਬਿੰਦ ਭੀ ਸ਼ਬ-ਬਾਸ਼ ਹੁਏ ਖ਼ੇਮਾ ਮੇਂ ਜਾ ਕਰ
ਦੇਖਾ ਤੋ ਵਹਾਂ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਗਰਦਨ ਕੋ ਝੁਕਾ ਕਰ

ਵਾਹੇਗੁਰੂ, ਵਾਹੇਗੁਰੂ ਹੈ ਮੂੰਹ ਸੇ ਨਿਕਲਤਾ
ਹੈ ਤੂ ਹੀ ਤੂ, ਹੈ ਤੂ ਹੀ ਤੂ, ਹੈ ਮੂੰਹ ਸੇ ਨਿਕਲਤਾ

ਜ਼ੀਂ-ਪੋਸ਼ ___ ਘੋੜੇ ਦੇ ਅਸਤਰ

ਸ਼ਬ-ਬਾਸ਼ ___ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ

ਖ਼ੇਮਾ ___ ਤੰਬੂ

ਜਬ ਡੇੜ੍ਹ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗਈ ਜ਼ਿਕ੍ਰੇ-ਖ਼ੁਦਾ ਮੇਂ

ਖ਼ੇਮੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆ ਗਏ ਸਰਕਾਰ ਹਵਾ ਮੇਂ

ਕਦਮੋਂ ਸੇ ਟਹਲਤੇ ਥੇ ਮਗਰ ਦਿਲ ਥਾ ਦੁਆ ਮੇਂ

ਬੋਲੇ ਐ ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ ਹੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਤੇਰੀ ਰਜ਼ਾ ਮੇਂ

ਕਰਤਾਰ ਸੇ ਕਹਤੇ ਥੇ ਗੋਯਾ ਰੂ-ਬਰੂ ਹੋ ਕਰ

ਕਲ ਜਾਊਂਗਾ ਚਮਕੌਰ ਸੇ ਮੈਂ ਸੁਰਖ਼ਰੂ ਹੋ ਕਰ

(੧੦)

ਜ਼ਿਕ੍ਰੇ-ਖ਼ੁਦਾ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਜਪਣ ਦਾ ਭਾਵ

ਰਜ਼ਾ ___ ਭਾਣਾ

ਗੋਯਾ ___ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਰੂ-ਬਰੂ ___ ਸਾਮ੍ਹਣੇ

ਸੁਰਖ਼ਰੂ ___ ਲਾਲ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਫ਼ਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ

ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹੂੰ, ਬੱਚੇ ਭੀ ਮਿਰੇ ਤੇਰੇ ਹੈਂ ਮੌਲਾ
ਥੇ ਤੇਰੇ ਹੀ, ਹੈਂ ਤੇਰੇ, ਰਹੇਂਗੇ ਤਿਰੇ ਦਾਤਾ
ਜਿਸ ਹਾਲ ਮੇਂ ਰੱਖੇ ਤੂ ਵੁਹੀ ਹਾਲ ਹੈ ਅੱਛਾ
ਜੁਜ਼ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਕੇ ਆਨੇ ਕਾ ਜ਼ੁਬਾਂ ਪਰ ਨਹੀਂ ਸ਼ਿਕਵਾ

ਲੇਟੇ ਹੁਏ ਹੈਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਆਜ ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ
ਕਿਸ ਤਰਹ ਸੇ ਚੈਨ ਆਏ ਹਮੇਂ ਸ਼ਾਹ-ਨਸ਼ੀਂ ਪਰ

ਮੌਲਾ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ

ਜੁਜ਼ ___ ਸਿਵਾਏ, ਛੱਡ ਕੇ

ਸ਼ਿਕਵਾ ___ ਗਿਲਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਸ਼ਾਹ-ਨਸ਼ੀਂ ___ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਖ਼ਤ

ਯਿਹ ਕਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਲਸ਼ਕਰਿ-ਖ਼ੁਫ਼ਤ: ਮੇਂ ਦਰ ਆਏ
ਪਹਰੇ ਪ: ਜਵਾਂ ਊਂਘਤੇ ਅਕਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਏ
ਯੋਂ ਹਰ ਜਗਹ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਗਏ ਬੇਖ਼ਬਰ ਆਏ
ਸੋਏ ਹੁਏ ਬੱਚੇ ਕੇ ਕਰੀਂ ਜੂੰ ਪਿਦਰ ਆਏ

ਗ਼ਰਜ਼ੇ ਕਿ ਦਬੇ ਪਾਓਂ ਟਹਲਨੇ ਲਗੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਭਗਤੀ ਸੇ ਮੁਰੀਦੋਂ ਕੀ ਬਹਲਨੇ ਲਗੇ ਸਤਿਗੁਰ

ਲਸ਼ਕਰਿ-ਖ਼ੁਫ਼ਤ: ___ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਫ਼ੌਜ

ਦਰ ___ ਚੁਪਕੇ ਚੁਪਕੇ ਆਏ

ਕਰੀਂ ___ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਨੇੜੇ

ਪਿਦਰ ___ ਪਿਤਾ

ਸਾਫ਼ੇ ਕਭੀ ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਉਠਾਤੇ ਥੇ ਜ਼ਮੀਂ ਸੇ

ਕੇਸ ਇਸਕੇ ਜੋ ਝਾੜੇ ਤੋ ਲੀ ਖ਼ਾਕ ਉਸਕੀ ਜਬੀਂ ਸੇ

ਸਰ ਠੀਕ ਕਿਏ ਸਰ ਕੇ ਹੁਏ ਬਾਲਾਸ਼ਿ-ਜ਼ੀਂ ਸੇ

ਤਰਤੀਬ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਕੋ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਕਹੀਂ ਸੇ

ਹਾਸ਼ਾ ! ਕਿਸੀ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਮੇਂ ਯਿਹ ਈਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਯਿਹ ਪਜਾਰ ਕਿਸੀ ਪੀਰ ਮੇਂ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

(੧੩)

ਜਬੀਂ ___ ਮੱਥਾ

ਬਾਲਾਸ਼ਿ-ਜ਼ੀਂ ___ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਦਾ ਸਿਰਹਾਣਾ

ਹਾਸ਼ਾ ___ ਹਰਗ਼ਿਜ਼

ਈਸਾਰ ___ ਕੁਰਬਾਨੀ

ਜ਼ਿਨਹਾਰ ___ ਬਿਲਕੁਲ

ਥੇ ਦੇਖਤੇ ਹਰ ਇਕ ਕੋ ਗੁਰੂ ਦੀਦ:-ਇ-ਤਰ ਸੇ
ਉਲਫ਼ਤ ਕੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਸੇ, ਮੁਹੱਬਤ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਸੇ
ਬਾਂਧੇ ਹੁਏ ਪਟਕਾ ਪਯੇ-ਖ਼ਿਦਮਤ ਥੇ ਕਮਰ ਸੇ
ਥਾ ਜਾਗਤਾ ਕੋਈ ਤੋ ਸਰਕ ਜਾਤੇ ਥੇ ਸਰ ਸੇ

ਨਫ਼ਰਤ ਥੀ ਯਹਾਂ ਤਕ ਸ਼ਹੇ-ਵਾਲਾ ਕੋ ਰਿਯਾ ਸੇ
ਨੇਕੀ ਕੋ ਛੁਪਾਤੇ ਥੇ ਸਦਾ ਮਾ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾ ਸੇ

(੧੪)

ਦੀਦ:-ਇ-ਤਰ ___ ਸਜਲ ਅੱਖਾਂ

ਉਲਫ਼ਤ ___ ਮੁਹੱਬਤ

ਪਯੇ-ਖ਼ਿਦਮਤ ___ ਸੇਵਾ ਲਈ

ਰਿਯਾ ___ ਫ਼ਰੇਬ, ਛਲ, ਕਪਟ

ਮਾ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾ ___ ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਆਦਮੀ

ਜਿਨ ਸਿੰਘੋਂ ਨੇ ਕਲ ਮੌਤ ਕੋ ਸਾਹਿਲ ਥਾ ਉਤਰਨਾ
ਕਲ ਸੁਬਹ ਥਾ ਜਿਨ ਖ਼ਾਲਸੋਂ ਨੇ ਜੰਗ ਮੇ ਮਰਨਾ
ਬਾਲੀਂ ਸੇ ਸ਼ਹਿਦੋਂ ਕੇ ਹੁਆ ਜਬਕਿ ਗੁਜ਼ਰਨਾ
ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁਆ ਇਸ ਜਾ ਸੇ ਕਦਮ ਆਗੇ ਕੋ ਧਰਨਾ

ਚੂਮਾ ਕਭੀ ਹਲਕੂਮ, ਦਹਨ ਚੂਮਨੇ ਬੈਠੇ
ਜਬ ਪਾਇਤੀ ਆਏ ਤੋ ਚਰਨ ਚੂਮਨੇ ਬੈਠੇ

(੧੫)

ਸਾਹਿਲ ___ ਸਮੁੰਦਰ ਜਾਂ ਦਰਿਯਾ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ

ਬਾਲੀਂ ___ ਸਿਰਾਂਦੀ, ਸਿਰ ਵਲ

ਹਲਕੂਮ ___ ਗਲਾ

ਦਹਨ ___ ਮੂੰਹ

ਪਾਇਤੀ ___ ਪਵਾਂਦੀ, ਪੈਰ ਵਲ

ਫ਼ਰਮਾਏ ਸਹਰ ਸੋ ਕੇ ਯਿਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਨ: ਹੋਂਗੇ

ਅਬ ਹੋਕੇ ਯਿਹ ਫਿਰ ਨੀਂਦ ਸੇ ਬੇਦਾਰ ਨ: ਹੋਂਗੇ

ਯਿਹ ਸਿੰਘ ਪਿਯਾਰੇ, ਯਿਹ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨ: ਹੋਂਗੇ

ਹਮ ਹੋਂਗੇ ਮੁਸੀਬਤ ਮੇਂ, ਮਗਰ ਯਾਰ ਨ: ਹੋਂਗੇ

ਸੋਏ ਹੋਏ ਸ਼ੇਰੋਂ ਕੋ ਗਲੇ ਅਪਨੇ ਲਗਾਯਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਦਲੇਰੋਂ ਕੋ ਗਲੇ ਅਪਨੇ ਲਗਾਯਾ

(੧੬)

ਸਹਰ ___ ਸਵੇਰ

ਬੇਦਾਰ ___ ਜਾਗਣਾ

ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰੇ ਜੀ ਮੇਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਤੋ ਯਕੀਂ ਹੈ
ਕਹ ਦੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸਾਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਯਿਹ ਪਜਾਰ ਮੁਰੀਦੋਂ ਸੇ, ਯਿਹ ਸ਼ਫ਼ਕਤ ਭੀ ਕਹੀਂ ਹੈ
ਭਗਤੀ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਸ਼ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਜ਼ਮੀਂ ਹੈ

ਉਲਫ਼ਤ ਕੇ ਯਿਹ ਜਜ਼ਬੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਕਹੀਂ ਹਮ ਨੇ
ਹੈ ਦੇਖਨਾ ਇਕ ਬਾਤ, ਸੁਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹਮ ਨੇ

(੧੭)

ਸ਼ਫ਼ਕਤ ___ ਮੁੱਹਬਤ

ਕਰਤਾਰ ਕੀ ਸੌਗੰਦ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਕੀ ਕਸਮ ਹੈ

ਜਿਤਨੀ ਭੀ ਹੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਵੁਹ ਕਮ ਹੈ

ਹਰਚੰਦ ਮਿਰੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕਲਮ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਲਿਖੂੰ ਵਸਫ਼ ਕਹਾਂ ਤਾਬਿ-ਰਕਮ ਹੈ

ਇਕ ਆਂਖ ਸੇ ਕਿਆ ਬੁਲਬਲਾ ਕੁਲ ਬਹਰ ਕੋ ਦੇਖੇ

ਸਾਹਿਲ ਕੋ ਯਾ ਮੰਝਧਾਰ ਕੋ, ਯਾ ਲਹਰ ਕੋ ਦੇਖੇ

ਹਰਚੰਦ ___ ਜਿੰਨੀ ਵੀ

ਪੁਰਜ਼ੋਰ ___ ਜ਼ੋਰਦਾਰ

ਤਾਬਿ-ਰਕਮ ___ ਲਿਖਣ ਦੀ ਤਾਕਤ

ਬਹਰ ___ ਸਮੁੰਦਰ

ਸਾਹਿਲ ___ ਸਮੁੰਦਰ ਜਾ਼ ਦਰਿਯਾ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ

ਮੱਦਾਹ ਹੂੰ ਨਾਨਕ ਕਾ, ਸਨਾ-ਖ਼੍ਵਾਂ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ
ਪਿਨਹਾਂ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ ਹੂੰ, ਨੁਮਾਯਾਂ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ
ਸ਼ਾਦਾਂ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ ਹੂੰ, ਪਰੀਸ਼ਾ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ
ਹਿੰਦੂ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ ਹੂੰ, ਮੁਸਲਮਾਂ ਹੂੰ ਤੋ ਤੇਰਾ

ਕੁਰਬਾਨੀਯਾਂ ਕੀਂ ਤੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰਾਹੇ-ਹੁਦਾ ਮੇਂ
ਦਰਜਾ ਹੈ ਤਿਰਾ ਖ਼ਾਸ ਹੀ ਖ਼ਾਸਾਨੇ-ਖ਼ੁਦਾ ਮੇਂ

ਮੱਦਾਹ ___ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ

ਸਨਾ-ਖ਼੍ਵਾਂ ___ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ

ਪਿਨਹਾਂ ___ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ

ਨੁਮਾਯਾਂ ___ ਪ੍ਰਗਟ

ਸ਼ਾਦਾਂ ___ ਖ਼ੁਸ਼

ਪਰੀਸ਼ਾ ___ ਪਰੇਸ਼ਾਨ, ਦੁਖੀ

ਰਾਹੇ-ਹੁਦਾ ___ ਸਚਾਈ ਦਾ ਰਸਤਾ

ਖ਼ਾਸਾਨੇ-ਖ਼ੁਦਾ ___ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਬੰਦੇ

ਐ ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਤੂ ਵੁਹ ਅਬ੍ਰੇ-ਕਰਮ ਹੈ

ਐ ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਤੂ ਵੁਹ ਆਲੀ-ਹਮਮ ਹੈ

ਸਾਨੀ ਤੇਰਾ ਦਾਰਾ ਥਾ, ਸਿਕੰਦਰ ਹੈ, ਨ: ਜਮ ਹੈ

ਖਾਤਾ ਤਿਰੇ ਕਦਮੋਂ ਕੀ ਫ਼ਰੀਦੂੰ ਭੀ ਕਸਮ ਹੈ

ਹਾਤਿਮ ਕਾ ਸਖ਼ਾਵਤ ਸੇ ਅਗਰ ਨਾਮ ਭੁਲਾਯਾ

ਜੁਰਅਤ ਸੇ ਹਮੇਂ ਰੁਸਤਮ-ਓ-ਬਹਰਾਮ ਭੁਲਾਯਾ

ਅਬ੍ਰੇ-ਕਰਮ ___ ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਬੱਦਲ

ਆਲੀ-ਹਮਮ ___ ਬਹੁਤ ਹਿੱਮਤ ਵਾਲਾ

ਜਮ ___ ਜਮਸ਼ੀਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਫ਼ਰੀਦੂੰ ___ ਫ਼ਾਰਿਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ

ਹਾਤਿਮ ___ ਹਾਤਿਮ ਤਾਈ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ੀ ਸੀ

ਰੁਸਤਮ ___ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਨਾਂ

ਬਹਰਾਮ ___ ਬਹਿਰਾਮ ਗੋਰ ਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਕ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਕਿਸ ਸ਼ਾਨ ਕਾ ਰੁਤਬਾ ਤਿਰਾ ਅੱਲ੍ਹਾ-ਓ-ਗ਼ਨੀ ਹੈ
ਮਸਕੀਨ ਗ਼ਰੀਬੋਂ ਮੇਂ, ਦਲੇਰੋਂ ਮੇਂ ਜਰੀ ਹੈ
ਅੰਗਦ ਹੈ, ਅਮਰਦਾਸ ਹੈ, ਅਰਜਨ ਭੀ ਤੂਹੀ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਸੇ ਲੇ ਤਾ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਤੂ ਸਭੀ ਹੈ

ਤੀਰਥ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰੂਏ ਰੌਸ਼ਨ ਕੇ ਬਰਾਬਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਤਿਰੇ ਦਸ ਗੁਰੂਓਂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਬਰਾਬਰ

(੨੧)

ਅੱਲ੍ਹਾ-ਓ-ਗ਼ਨੀ ___ ਵੱਡਾ ਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਪਰਮਾਤਮਾ

ਮਸਕੀਨ ___ ਬਿਚਾਰਾ, ਨਿਤਾਣਾ

ਜਰੀ ___ ਬਹਾਦਰ

ਤਾ ___ ਤਕ, ਤਾਈ

ਰੂਏ ___ ਮੂੰਹ

ਕਿਸ ਸਬ੍ਰ ਸੇ ਹਰ ਏਕ ਕੜੀ ਤੂ ਨੇ ਉਠਾਈ
ਕਿਸ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਸੇ ਹਰ ਚੋਟ ਕਲੇਜੇ ਪ: ਹੈ ਖਾਈ
ਵਾਲਿਦ ਕੋ ਕਟਾਯਾ, ਕਭੀ ਔਲਾਦ ਕਟਾਈ
ਕੀ ਫ਼ਕ੍ਰ ਮੇਂ, ਫ਼ਾਕੇ ਮੇਂ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸੇ ਲੜਾਈ

ਹਿੱਮਤ ਸੇ ਤਿਰੀ ਸਬ ਥੇ ਸਲਾਤੀਨ ਲਰਜ਼ਤੇ
ਜੁਰਅਤ ਸੇ ਤਿਰੀ ਲੋਗ ਥੇ ਤਾ ਚੀਨ ਲਰਜ਼ਤੇ

(੨੨)

ਫ਼ਕ੍ਰ ___ ਫ਼ਕੀਰੀ, ਗ਼ਰੀਬੀ

ਸਲਾਤੀਨ ___ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਲਰਜ਼ਤੇ ___ ਕੰਬਦੇ

ਤਾ-ਚੀਨ ___ ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਤਕ

ਅਅ਼ਦਾ ਨੇ ਕਭੀ ਤੁਝ ਕੋ ਸੰਭਲਨੇ ਨ: ਦਿਯਾ ਥਾ
ਆਰਾਮ ਸੇ ਪਹਲੂ ਕੋ ਬਦਲਨੇ ਨ: ਦਿਯਾ ਥਾ
ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋ ਤਿਰੇ ਫੂਲਨੇ ਫਲਨੇ ਨ: ਦਿਯਾ ਥਾ
ਕਾਂਟਾ ਦਿਲਿ-ਪੁਰ-ਖ਼ੂੰ ਸੇ ਨਿਕਲਨੇ ਨ: ਦਿਯਾ ਥਾ

ਜਿਸ ਰਨ ਮੇਂ ਲੜਾ ਬੇ-ਸਰੋ-ਸਾਮਾਨ ਲੜਾ ਤੂ
ਸੌ ਸਿੰਘ ਲਿਏ ਲਾਖੋਂ ਪ: ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਪੜਾ ਤੂ

(੨੩)

ਅਅ਼ਦਾ ___ ਉਦੂ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਦੁਸ਼ਮਣ

ਦਿਲਿ-ਪੁਰ-ਖ਼ੂੰ ___ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਦਿਲ

ਬੇ-ਸਰੋ-ਸਾਮਾਨ ___ ਬਿਨਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ, ਨਿਹੱਥਾ

ਜ਼ਕ ਦੀ ਕਭੀ ਨੱਵਾਬ ਕੋ ਰਾਜੋਂ ਕੋ ਭਗਾਇਆ
ਮੈਦਾਂ ਮੇਂ ਮੁਕਾਬਿਲ ਜੁ ਹੁਆ ਮਾਰ ਗਿਰਾਇਆ
ਘਮਸਾਨ ਮੇਂ ਜਬ ਆਨ ਕੇ ਤੇਗ਼ੇ ਕੋ ਫਿਰਾਯਾ
ਫਿਰ ਕਰ ਦਿਯਾ ਇਕ ਆਨ ਮੇਂ ਲਸ਼ਕਰ ਕਾ ਸਫ਼ਾਯਾ

ਕਲ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਚਮਕੌਰ ਮੇਂ ਫਿਰ ਖੇਤ ਪੜੇਗਾ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਹਰ ਹੋਤੇ ਹੀ ਲਾਖੋਂ ਸੇ ਲੜੇਗਾ

ਜ਼ਕ ___ ਨੁਕਸਾਨ

ਸਹਰ ___ ਸਵੇਰ

ਬਾਕੀ ਥੀ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਖ਼ੇਮੇ ਮੇਂ ਆਏ

ਸ਼ਹਜ਼ਾਦੇ ਯਹਾਂ ਦੋਨੋ ਹੀ ਸੋਤੇ ਹੁਏ ਪਾਏ

ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਰੁਖ਼ੇ ਪਾਕ ਸੇ ਗੇਸੂ ਜੋ ਹਟਾਏ

ਅਫ਼ਲਾਕ ਨੇ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਮਹੋ ਮਿਹਰ ਛੁਪਾਏ

ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਦਿਹਨ ਜਬ ਦਿਹਨੇ ਪਾਕ ਪ: ਰੱਖਾ

ਕੁਮਲਾ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਫੂਲ ਨੇ ਸਰ ਖ਼ਾਕ ਪ: ਰੱਖਾ

(੨੫)

ਖ਼ੇਮੇ ___ ਤੰਬੂ

ਰੁਖ਼ੇ ___ ਚਿਹਰਾ

ਗੇਸੂ ___ ਕੇਸ, ਵਾਲ

ਅਫ਼ਲਾਕ ___ ਫ਼ਲਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਅਸਮਾਨ

ਮਹੋ ਮਿਹਰ ___ ਚੰਨ ਸੂਰਜ

ਦਿਹਨ ___ ਮੂੰਹ

ਮਰਘਟ ਕੀ ਤਰਹ ਇਸ ਘੜੀ ਸਨਸਾਨ ਜ਼ਮੀਂ ਥੀ

ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਸੀ ਛਾਈ ਹੁਈ ਤਾ-ਅਰਸ਼ੇ-ਬਰੀਂ ਥੀ

ਵੀਰਾਨੀ ਥੀ ਐਸੀ ਨ: ਉਦਾਸੀ ਯਿਹ ਕਹੀਂ ਥੀ

ਆਫ਼ਤ ਥੀ, ਬਲਾ ਥੀ, ਯਿਹ ਕੋਈ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਥੀ

ਦੁਨਿਯਾ ਪ: ਥਾ ਛਾਯਾ ਹੁਆ ਇਸ ਤਰਹ ਅੰਧੇਰਾ

ਲੁਕ ਗੇਂਦ ਪ: ਮੱਟੀ ਕੀ ਹੋ ਜਿਸ ਤਰਹ ਸੇ ਫੇਰਾ

(੨੬)

ਤਾ-ਅਰਸ਼ੇ-ਬਰੀਂ ___ ਉਪਰਲੇ ਅਸਮਾਨ ਤਕ

ਤਾਰੇ ਭੀ ਚਮਕਤੇ ਥੇ ਮਗਰ ਰਾਤ ਥੀ ਕਾਲੀ
ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਹੁਆ ਮਾਹੇ-ਦੁ-ਹਫ਼ਤਾ ਥਾ ਹਿਲਾਲੀ
ਅੰਗੁਸ਼ਤ ਦਿਹਨ ਮੇਂ ਥੀ ਫ਼ਲਕ ਨੇ ਗੋਯਾ ਢਾਲੀ
ਅਫ਼ਸੋਸ ਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਯਿਹ ਸੂਰਤ ਥੀ ਬਨਾ ਲੀ

ਹਸਰਤ ਸੇ ਸਭੀ ਕਲਗ਼ਿਯੋਂ ਵਾਲੇ ਕੋ ਥੇ ਤਕਤੇ
ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ ਸਿਤਾਰੋਂ ਕੇ ਭੀ ਆਂਸੂ ਥੇ ਝਲਕਤੇ

ਮਾਹੇ-ਦੁ-ਹਫ਼ਤਾ ___ ਚੌਦ੍ਹਵੀਂ ਦਾ ਚੰਨ

ਹਿਲਾਲੀ ___ ਨਵਾਂ ਚੰਨ

ਅੰਗੁਸ਼ਤ ___ ਉਂਗਲੀ

ਦਿਹਨ ___ ਮੂੰਹ

ਫ਼ਲਕ ___ ਅਸਮਾਨ

ਸੋਏ ਹੁਏ ਬੱਚੋਂ ਕੋ ਕਹਾ ਸਰ ਕੋ ਪਕੜ ਕਰ

ਚਲ ਦੋਗੇ ਅਬ ਅੱਬਾ ਕੋ ਮੁਸੀਬਤ ਮੇਂ ਜਕੜ ਕਰ

ਥੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਿੱਖੀ ਹੁਈ ਕਿਸਮਤ ਮੇਂ ਉਜੜ ਕਰ

ਫਿਰ ਮਿਲਨੇ ਕਾ ਵਅ਼ਦਾ ਤੋ ਕਿਏ ਜਾਓ ਬਿਛੜ ਕਰ

ਥੇ ਚਾਰ, ਹੋ ਅਬ ਦੋ ਹੀ ਸਹਰ ਯਿਹ ਭੀ ਨ: ਹੋਂਗੇ

ਹਮ ਸਬ੍ਰ ਕਰੇਂਗੇ ਜੁ ਅਗਰ ਯਿਹ ਭੀ ਨ: ਹੋਂਗੇ

ਸਹਰ ___ ਸਵੇਰ

ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਥੇ ਕਲ ਦੋਨੋਂ ਹਿ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੋਗੇ

ਦੁਖ ਭੋਗੇਗੇਂ ਹਮ ਖ਼ੁਲ੍ਹ ਮੇਂ ਤੁਮ ਚੈਨ ਕਰੋਗੇ

ਹੋਤੇ ਹੀ ਸਹਰ ਦਾਗ਼ੇ-ਜੁਦਾਈ ਹਮੇਂ ਦੋਗੇ

ਸੁਫ਼ਨੇ ਮੇਂ ਖ਼ਬਰ ਆ ਕੇ ਕਭੀ ਬਾਪ ਕੀ ਲੋਗੇ

ਐ ਪਜਾਰੇ ਅਜੀਤ, ਐ ਮਿਰੇ ਜੋਝਾਰ ਪਿਆਰੇ

ਹਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਕੁਛ ਸੁਨਤੇ ਹੋ ਦਿਲਦਾਰ ਪਿਆਰੇ

(੨੯)

ਖ਼ੁਲ੍ਹ ___ ਸੁਅਰਗ

ਸਹਰ ___ ਸਵੇਰ

ਮਅ਼ਸੂਮ ਹੋ, ਮਜ਼ਲੂਮ ਹੋ, ਦੁਨਿਯਾ ਸੇ ਭਲੇ ਹੋ
ਲਖ਼ਤਿ-ਦਿਲਿ-ਗੋਬਿੰਦ ਹੋ ਨਾਜ਼ੋਂ ਸੇ ਪਲੇ ਹੋ
ਦੁਨਿਯਾ ਹੁਈ ਅਧੇਰ ਜਬ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਟਲੇ ਹੋ
ਘਰ ਬਾਰ ਲੁਟਾ, ਬਾਪ ਕਟਾ, ਤੁਮ ਭੀ ਚਲੇ ਹੋ

ਬੱਚੇ ਇਸੀ ਹਾਲਤ ਮੇਂ ਅਭੀ ਸੋਏ ਪੜੇ ਥੇ
ਬਾ-ਦੀਦ:-ਏ-ਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲੀਂ ਪ: ਖੜੇ ਥੇ

(੩੦)

ਮਜ਼ਲੂਮ ___ ਜਿਸ ਉਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਵੇ

ਬਾ-ਦੀਦ:-ਏ-ਤਰ ___ ਸਜਲ ਅਖਾਂ ਨਾਲ

ਬਾਲੀਂ ___ ਸਿਰਾਂਦੀ, ਸਿਰ ਵਲ

ਇਕ ਬਾਰ ਨਜ਼ਰ ਸੂਏ-ਫ਼ਲਕ ਕਰ ਕੇ ਵੁਹ ਬੋਲੇ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੁ ਕੁਛ ਆਸ਼ਿਕਿ-ਸਾਦਿਕ ਪ: ਵੁਹ ਹੋ ਲੇ
ਬਰਛੀ ਹੈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੂ ਕਲੇਜੇ ਮੇਂ ਗੜੋ ਲੇ
ਸਰ ਕਾਟ ਕੇ ਤਨ ਚਾਹੇ ਤੋ ਨੇਜ਼ੇ ਮੇਂ ਪਰੋ ਲੇ

ਹੈ ਸ਼ੌਕ ਸ਼ਹਾਦਤ ਕਾ ਹਮੇਂ ਸਬ ਸੇ ਜ਼ਿਆਦ:
ਸੌ ਸਰ ਭੀ ਹੋਂ ਕੁਰਬਾਂ ਤੋ ਨਹੀਂ ਰਬ ਸੇ ਜ਼ਿਆਦ:

(੩੧)

ਸੂਏ-ਫ਼ਲਕ ___ ਅਸਮਾਨ ਵਲ

ਆਸ਼ਿਕਿ-ਸਾਦਿਕ ___ ਸੱਚਾ ਆਸ਼ਿਕ

ਸ਼ਹਾਦਤ ___ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਕੁਰਬਾਂ ___ ਕੁਰਬਾਨ

ਮੈਂ ਨੇ ਹੀ ਬਰਸ ਚੌਦਹ ਕਾ ਬਨਬਾਸ ਥਾ ਝੇਲਾ
ਮੈਂ ਵੁਹ ਹੂੰ ਜਸੋਧਾ ਕੀ ਜੁ ਆਗ਼ੋਸ਼ ਮੇਂ ਖੇਲਾ
ਮਾਰਾ ਥਾ ਕਨਸ ਮੈਂ ਨੇ, ਥਾ ਅਰਜਨ ਮਿਰਾ ਚੇਲਾ
ਕੌਰੋਂ ਸੇ ਲੜਾ ਮੈਂ ਮਹਾਭਾਰਤ ਮੇਂ ਅਕੇਲਾ

ਥਾ ਬੋਧ ਭੀ ਮੈਂ ਬਅ਼ਦ ਮੇਂ ਸ਼ੰਕਰ ਭੀ ਬਨਾ ਹੂ
ਨਾਨਕ ਕੇ ਭੀ ਚੋਲੇ ਮੇਂ ਮੈਂ ਬਾਬਰ ਕੋ ਮਿਲਾ ਹੂੰ

(੩੨)

ਆਗ਼ੋਸ਼ ___ ਗੋਦ

ਕਨਸ ___ ਕੰਸ

ਬੋਧ ___ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ

ਅਕਬਰ ਭੀ ਪਿਯਾਦ: ਮਿਰੇ ਦਰਬਾਰ ਮੇਂ ਆਯਾ
ਬਰਕਤ ਨੇ ਮਿਰੀ ਫ਼ਤਹ ਥਾ ਆਸਾਮ ਕਰਾਯਾ
ਮੈਂ ਨੇ ਬੁਤ-ਓ-ਬੁਤਖ਼ਾਨਾ ਖ਼ੁਦਾਈ ਕੋ ਭੁਲਾਯਾ
ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਘਰ ਮੈਂ ਨੇ ਹੀ ਮਸਜਿਦ ਥਾ ਬਨਾਯਾ

ਬਾਲੂ ਕੀ ਤਪੀ ਰੇਤ ਮਿਰੇ ਤਨ ਪ: ਪੜੀ ਥੀ
ਮੈਂ ਵੁਹ ਹੂੰ ਉਬਲਨੇ ਪ: ਭੀ ਉਫ਼ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀ ਥੀ

(੩੩)

ਪਿਯਾਦ: ___ ਪੈਦਲ

ਬੁਤ ___ ਮੂਰਤੀ

ਬੁਤਖ਼ਾਨਾ ___ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਘਰ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਮੰਦਰ

ਹਿਮੱਤ ਕਾ ਮਿਰੀ ਆਪ ਮੀਯਾਂ ਮੀਰ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿਦ
ਅਜ਼ਮਤ ਕਾ ਮਿਰੀ ਸ਼ਾਹੇ-ਜਹਾਂਗੀਰ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿਦ
ਸਰ ਜਿਸ ਸੇ ਕਟਾ ਦਿੱਲੀ ਮੇਂ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿਦ
ਤੋ ਸਬ ਸੇ ਜ਼ਿਯਾਦ: ਫ਼ਲਕੇ-ਪੀਰ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿਦ

ਜਬ ਜ਼ੁਲਮ ਸੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੇ ਜਹਾਂ ਪੀਸ ਦਿਯਾ ਥਾ
ਹਮ ਨੇ ਹੀ ਧਰਮ ਕੇ ਲਿਏ ਫਿਰ ਸੀਸ ਦਿਯਾ ਥਾ

ਸ਼ਾਹਿਦ ___ ਗਵਾਹ

ਅਜ਼ਮਤ ___ ਵਡਿਆਈ

ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ___ ਤਲਵਾਰ

ਫ਼ਲਕੇ-ਪੀਰ ___ ਬੁਢਾ ਅਸਮਾਨ

ਜਬ ਜਬ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁਈ ਬੰਦੋਂ ਕੋ ਹਮ ਆਏ

ਜ਼ਾਲਿਮ ਕਾ ਕਿਯਾ ਖ਼ਾਤਮ: ਮਜ਼ਲੂਮ ਬਚਾਏ

ਚਿੜਿਯੋਂ ਸੇ ਅਗਰ ਚਾਹਾ ਤੋ ਫਿਰ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾਏ

ਦੇਖਾ ਜਿਸੇ ਹਕ਼ਦਾਰ ਉਸੇ ਤਖ਼ਤ ਦਿਲਾਏ

ਕਾਮ ਆਏ ਫ਼ਕੀਰੋਂ ਕੇ ਤੋ ਸ਼ਾਹੋਂ ਕੇ ਭੀ ਆਏ

ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਭੀ ਆਏ ਹਵਾ-ਖ਼ਾਹੋਂ ਕੇ ਭੀ ਆਏ

(੩੫)

ਮਜ਼ਲੂਮ ___ ਜਿਸ ਉਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਵੇ

ਹਵਾ-ਖ਼ਾਹੋਂ ___ ਖ਼ੈਰਖ਼ਾਹ, ਦੋਸਤ

ਲਖ ਲੁਟ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਹਮਾਰੀ
ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੁ ਆਤਾ ਹੇ ਭਿਖਾਰੀ
ਦੁਨਿਯਾ ਮੇਂ ਹੈਂ ਹਮ ਬਾਗ਼ ਮੇਂ ਜੂੰ ਬਾਦਿ-ਬਹਾਰੀ
ਪਜਾਰੀ ਹਮੇਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਹੈ ਸਾਰੀ

ਸਿਖ ਜਾਨ ਸੇ ਪਜਾਰੇ ਹਮੇਂ ਬੱਚੋਂ ਸੇ ਸਿਵਾ ਹੈਂ
ਤੋ ਹਿੰਦੂ-ਓ-ਮੁਸਲਿਮ ਪ: ਭੀ ਦਰ ਫ਼ੈਜ਼ ਕੇ ਵਾ ਹੈਂ

(੩੬)

ਬਾਦਿ-ਬਹਾਰੀ ___ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੀ ਹਵਾ

ਮਖ਼ਲੂਕ ___ ਖ਼ਿਲਕਤ, ਲੋਕ

ਸਿਵਾ ___ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਵਧੇਰੇ

ਫ਼ੈਜ਼ ___ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਰਹਿਮਤ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਹਮਨੇ ਹੀ ਰਿਫ਼ਾਕਤ ਮੇਂ ਥਾ ਰੱਖਾ
ਕੌਲਾਂ ਕੋ ਭੀ ਹਮ ਨੇ ਹੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਮੇਂ ਥਾ ਰੱਖਾ
ਜਿਸ ਨੇ ਭੀ ਕ਼ਦਮ ਅਪਨੀ ਜਮਾਅ਼ਤ ਮੇਂ ਥਾ ਰੱਖਾ
ਮਹਫ਼ੂਜ਼ ਇਸੇ ਹਮ ਨੇ ਹਰ ਆਫ਼ਤ ਸੇ ਥਾ ਰੱਖਾ

ਅਬ ਭੀ ਵੁਹੀ ਆ਼ਦਤ, ਵੁਹੀ ਨੀਯਤ ਹੈ ਹਮਾਰੀ
ਯਕਸਾਂ ਹਰਮੋ-ਦੈਰ ਸੇ ਸ਼ਫ਼ਕ਼ਤ ਹੈ ਹਮਾਰੀ

(੩੭)

ਰਿਫ਼ਾਕਤ ___ ਸਾਥ

ਮਹਫ਼ੂਜ਼ ___ ਸੁਰੱਖਿਅਤ

ਆਫ਼ਤ ___ ਮੁਸੀਬਤ, ਬਿਪਤਾ

ਯਕਸਾਂ ___ ਇਕੋ ਜਿਹਾ

ਹਰਮੋ-ਦੈਰ ___ ਅਰਥਾਤ ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ

ਸ਼ਫ਼ਕ਼ਤ ___ ਮੁਹੱਬਤ

ਮਿਰਜ਼ੇ ਕਈ ਸੈਦੇ ਸੇ ਭੀ ਕੁਰਬਾਨ ਹੁਏ ਹੈਂ

ਮਾਮੂੰ ਸੇ ਤਸੱਦੁਕ਼ ਭੀ ਕਈ ਖ਼ਾਨ ਹੁਏ ਹੈਂ

ਚੰਦੂ ਸੇ ਭੀ, ਗੰਗੂ ਸੇ ਭੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੁਏ ਹੈਂ

ਬਾਜ਼ੀਦ ਸੇ ਭੀ ਬਅ਼ਜ਼ ਬੇਈਮਾਨ ਹੁਏ ਹੈਂ

ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਸਬ ਅੱਛੇ ਨ: ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ ਅੱਛੇ

ਦਿਲ ਨੇਕ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਵੁਹੀ ਇਨਸਾਨ ਹੈਂ ਅੱਛੇ

(੩੮)

ਤਸੱਦੁਕ਼ ___ ਕੁਰਬਾਨ

ਬਾਜ਼ੀਦ ___ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਹਾਕਿਮ ਦਾ ਨਾਂ

ਤਾਰੋਂ ਸੇ ਥਾ ਆਕਾਸ਼ ਚਿਰਾਗ਼ੋਂ ਭਰੀ ਥਾਲੀ
ਥੀ ਰੁਖ਼ ਪ: ਬੜੇ ਬੁਤ ਕੇ ਪੜੇ ਨੂਰ ਕੀ ਜਾਲੀ
ਅਬ ਜਲ ਚੁਕੀ ਥੀ ਚਰਖ਼ ਕੇ ਮੰਦਰ ਮੇਂ ਦਿਵਾਲੀ
ਥੀ ਪੂਜ ਚੁਕੀ ਜ਼ੁਹਰਾ-ਜਬੀਂ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲੀ

ਫਿਰ ਸ਼ਰਕ਼ ਕੀ ਜਾਨਿਬ ਸੇ ਸਫ਼ੈਦੀ ਨਿਕਲ ਆਈ
ਜ਼ੁਲਮਾਤ ਮੇਂ ਇਕ ਨੂਰ ਕੀ ਨਦੀ ਉਬਲ ਆਈ

(੩੯)

ਚਿਰਾਗ਼ੋਂ ___ ਦੀਵੇ

ਚਰਖ਼ ___ ਅਸਮਾਨ

ਜ਼ੁਹਰਾ-ਜਬੀਂ ___ ਸੁਹਣੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲੀ

ਸ਼ਰਕ਼ ___ ਪੂਰਬ

ਜ਼ੁਲਮਾਤ ___ ਹਨੇਰਾ

ਇਸ ਰੋਜ਼ ਸੇ ਸੈਲਾਬ ਹੁਆ ਨੂਰ ਕਾ ਜਾਰੀ
ਕਫ਼ ਕੀ ਤਰਹ ਬਹਨੇ ਲਗੀ ਅੰਜੁਮ ਕੀ ਕਿਯਾਰੀ
ਤਾਰੇ ਨੇ ਸਹਰ ਕੇ ਅਭੀ ਹਿਮੱਤ ਨਾ ਥੀ ਹਾਰੀ
ਤੂਫ਼ਾਨ ਹੁਆ ਮਾਹ ਕੀ ਕਸ਼ਤੀ ਪ: ਭੀ ਤਾਰੀ

ਇਸ ਸੈਲ ਸੇ ਸੱਯਾਰੇ ਸਭੀ ਔਜ ਪ: ਟੂਟੇ
ਜਿਸ ਤਰਹ ਹਬਾਬ ਆ ਕੇ ਸਰੇ-ਮੌਜ ਪ: ਟੂਟੇ

(੪੦)

ਕਫ਼ ___ ਝੱਗ

ਅੰਜੁਮ ___ ਸਿਤਾਰਾ

ਸਹਰ ___ ਸਵੇਰ

ਮਾਹ ___ ਚੰਨ

ਤਾਰੀ ___ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ

ਸੈਲ ___ ਹੜ, ਸੈਲਾਬ

ਸੱਯਾਰੇ ___ ਸਿਤਾਰੇ

ਔਜ ___ ਉਚਾਈ, ਬਲੰਦੀ

ਹਬਾਬ ___ ਬੁਲਬੁਲਾ

ਸਰੇ-ਮੌਜ ___ ਲਹਿਰ

ਜਿਤਨੀ ਥੀ ਕਮਾਂ ਨੂਰ ਕੀ ਖਿਚਤੀ ਚਲੀ ਆਤੀ
ਥੀ ਇਤਨੀ ਸਿਯਾਹੀ ਪ: ਸਫ਼ੇਦੀ ਮਿਲੀ ਜਾਤੀ
ਹਰ ਏਕ ਕਿਰਨ ਤੀਰ ਕੀ ਤੇਜ਼ੀ ਥੀ ਦਿਖਾਤੀ
ਨੇਜ਼ੋਂ ਸੇ ਸ਼ੁਆਓਂ ਕੇ ਛਨੀ ਚਰ੍ਖ਼ ਕੀ ਛਾਤੀ

ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ ਨਿਕਲਨੇ ਹੀ ਕੋ ਥਾ ਅਬ ਕੋਈ ਦਮ ਮੇਂ
ਹੋਨੇ ਕੋ ਥਾ ਫਿਰ ਹਸ਼੍ਰ ਬਪਾ ਅਰਬੋ-ਅਜ਼ਮ ਮੇਂ

ਨੂਰ ___ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸਿਯਾਹੀ ___ ਕਾਲਖ

ਸ਼ੁਆਓਂ ___ ਕਿਰਨਾਂ

ਛਨੀ ___ ਛਲਨੀ ਹੋ ਗਈ

ਚਰ੍ਖ਼ ___ ਅਸਮਾਨ

ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ ___ ਸੂਰਜ

ਹਸ਼੍ਰ ___ ਕਿਆਮਤ

ਅਰਬੋ-ਅਜ਼ਮ ___ ਅਰਬ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇਸ਼

ਬੇਦਾਰ ਥੇ ਸਬ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਕਬ ਕੇ
ਨ੍ਹਾ ਧੋ ਕੇ ਥੇ ਬੈਠੇ ਹੁਏ ਯਿਹ ਧਯਾਨ ਮੇਂ ਰਬ ਕੇ
ਦੀਵਾਨ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਕਾ, ਜਲਵੇ ਥੇ ਗ਼ਜ਼ਬ ਕੇ
ਖ਼ੁਦ ਰਖਤੇ ਥੇ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਗੁਰੂ ਸਾਮਨੇ ਸਬ ਕੇ

ਥੇ ਪਾਸ ਅਜੀਤ ਔਰ ਥੇ ਜੋਝਾਰ ਪਿਯਾਰੇ
ਗੁਰਿਆਈ ਕੋ ਚੜ੍ਹਤੇ ਹੁਏ ਦਰਿਯਾ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ

(੪੨)

ਬੇਦਾਰ ___ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ

ਗੱਦੀ ਪ: ਪਿਤਾ ਬੇਟੇ ਭੀ ਮਸਨਦ ਕੇ ਕ਼ਰੀਂ ਥੇ
ਦੋ ਚਾਂਦ ਕੇ ਟੁਕੜੋਂ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਮਾਹੇ-ਮੁਬੀਂ ਥੇ
ਬੇ ਨੂਰ ਸੇ ਤਿਨ ਪੈਕਰੇ-ਖ਼ਾਕੀ ਯਿਹ ਨਹੀਂ ਥੇ
ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੋਂ ਸੇ ਸ਼ਹ, ਸ਼ਾਹ ਸੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਹਸੀਂ ਥੇ

ਅ਼ਮਾਮੇ ਮੇਂ ਕਲਗ਼ੀ ਕਾ ਅ਼ਜਬ ਤੁੱਰਹ ਸਜਾ ਥਾ
ਏਕ ਓਂਕਾਰ ਸਾਫ਼ ਗੁਰਮੁਖੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਥਾ

(੪੩)

ਮਸਨਦ ___ ਤਖ਼ਤ

ਕ਼ਰੀਂ ___ ਨੇੜੇ

ਮਾਹੇ-ਮੁਬੀਂ ___ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਚੰਨ

ਪੈਕਰੇ- ਖ਼ਾਕੀ ___ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ

ਹਸੀਂ ___ ਸੁਹਣਾ

ਅ਼ਮਾਮੇ ___ ਪਗੜੀ, ਦਸਤਾਰ

ਤੁੱਰਹ ___ ਸ਼ਮਲਾ

ਪੇਸ਼ਾਨੀਏ-ਪੁਰ-ਆਬ ਪ: ਯੋਂ ਕੇਸ ਥੇ ਕਾਰੇ
ਸੁੰਬਲ ਕਾ ਗੋਯਾ ਖੇਤ ਥਾ ਦਰਿਯਾ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ
ਅਬਰੂ ਤਲੇ ਆਂਖੇਂ ਥੀਂ ਯਾ ਜੰਗਲ ਮੇਂ ਚਿਕਾਰੇ
ਵੁਹ ਨਾਕ ਕਾ ਨਕਸ਼ਾ ਜੁ ਨ: ਮਾਨੀ ਭੀ ਉਤਾਰੇ

ਇਨ ਕਾਨੋਂ ਕੀ ਖ਼ੂਬੀ ਇਸੇ ਹੈਰਤ ਮੇਂ ਜਕੜ ਲੇ
ਦੇਖੇ ਇਨ੍ਹੇ ਬਹਜ਼ਾਦ ਤੋ ਕਾਨ ਅਪਨਾ ਪਕੜ ਲੇ

ਪੇਸ਼ਾਨੀਏ ___ ਮੱਥਾ

ਪੁਰ-ਆਬ ___ ਰੌਨਕ ਵਾਲੀ, ਚਮਕ ਵਾਲੀ

ਕਾਰੇ ___ ਕਾਲੇ

ਸੁੰਬਲ ___ ਇਕ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਵਾਲਾ ਘਾਹ, ਬਾਲਛੜ

ਅਬਰੂ ___ ਭਰਵਿੱਟੇ

ਮਾਨੀ ___ ਰੂਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ

ਬਹਜ਼ਾਦ ___ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿਤਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਂ

ਦੋ ਚਾਂਦ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਹੈਂ ਯਿਹ ਰੁਖ਼ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ
ਸੁਰਖ਼ ਹੋਨੇ ਪ: ਭੀ ਨੂਰ ਹੈਂ ਯਿਹ ਨਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ
ਅਬ ਆਗੇ ਦਹਨ ਮਿਲਨੇ ਕੇ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ
ਜੋਗੀ ਜਿਸੇ ਪਾ ਲੇਂ ਯਿਹ ਵੁਹ ਅਸਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ

ਹੋਟੋਂ ਕੇ ਮੁਕਾਬਿਲ ਮੇਂ ਨਬਾਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ
ਲਬ ਮਿਲਤੇ ਹੈਂ ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਸੇ ਬਾਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ

ਰੁਖ਼ਸਾਰ ___ ਗਲ੍ਹ

ਨੂਰ ___ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਨਾਰ ___ ਅੱਗ

ਦਹਨ ___ ਮੂੰਹ

ਆਸਾਰ ___ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ

ਅਸਰਾਰ ___ ਭੇਦ, ਰਾਜ਼

ਨਬਾਤ ___ ਮਿਸਰੀ

ਸ਼ੀਰੀਨੀ ___ ਮਿਠਾਸ

ਚੇਹਰਾ ਥਾ ਮਹੇ-ਚਾਰ-ਦਹਮ ਰੀਸ਼ ਥੀ ਹਾਲਾ
ਮੂਛੇਂ ਥੀਂ ਯਾ ਖ਼ਤ ਨੂਰ ਕੀ ਮਿਸਤਰ ਪ: ਥਾ ਕਾਲਾ
ਕਹਤਾ ਲਬੇ ਲਅ਼ਲੀਂ ਕੋ ਥਾ ਹਰ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ
ਕਸਤੂਰੀ ਕੇ ਜੰਗਲ ਮੇਂ ਖਿਲਾ ਹੈ ਗੁਲੇ-ਲਾਲਾ

ਗਰਦਨ ਪ: ਰੁਏ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਤਮਸੀਲ ਕਯਾ੍ ਲਿੱਖੂੰ
ਥਾ ਪੀੜ੍ਹੇ ਪ: ਗਰਅੰਥੇ-ਮੁਕੱਦਸ ਖੁਲਾ ਲਿੱਖੂੰ

(੪੬)

ਮਹੇ-ਚਾਰ-ਦਹਮ ___ ਚੌਦ੍ਹਵੀਂ ਦਾ ਚੰਨ

ਰੀਸ਼ ___ ਡਾੜ੍ਹੀ

ਖ਼ਤ ___ ਲੀਕ, ਲਕੀਰ

ਮਿਸਤਰ ___ ਪੈਮਾਨਾ, ਫ਼ੁੱਟਾ

ਲਅ਼ਲੀਂ ___ ਲਾਲ

ਗੁਲੇ-ਲਾਲਾ ___ ਲਾਲ-ਨਾਂ ਦਾ ਫੁੱਲ

ਰੁਏ ___ ਮੂੰਹ

ਤਮਸੀਲ ___ ਉਪਮਾ

ਗਰਅੰਥੇ-ਮੁਕੱਦਸ ___ ਪਵਿੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ

ਡਾੜ੍ਹੀ ਥੀ ਯਾ ਕਿ ਮਸਹਫ਼ੇ ਰੁਖ਼ ਕਾ ਗ਼ਿਲਾਫ ਥਾ
ਕਾਲੇ ਉਛਾੜ ਪਰ ਜੁ ਖਿਲਾ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਥਾ
ਸ਼ਾਨੋਂ ਕੀ ਸਜ ਕਾ ਗ਼ੈਰ ਕੋ ਭੀ ਇਅ਼ਤਰਾਫ਼ ਥਾ
ਬਾਜ਼ੂ ਕੇ ਬਲ ਕਾ ਗ਼ਲਗ਼ਲਾ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਕ਼ਾਫ਼ ਥਾ

ਕੁੱਵਤ ਮੇਂ ਦੇਵ ਜਚਤੇ ਨ: ਜਿਨ ਥੇ ਨਿਗਾਹ ਮੇਂ
ਬਖਸ਼ਾ ਥਾ ਹਕ਼ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਵੁਹ ਬਾਜ਼ੂਏ ਸ਼ਾਹ ਮੇਂ

ਮਸਹਫ਼ੇ ___ ਕਿਤਾਬ

ਸ਼ਾਨੋਂ ___ ਮੋਂਢੇ

ਇਅ਼ਤਰਾਫ਼ ___ ਮੰਨਣਾ

ਗ਼ਲਗ਼ਲਾ ___ ਸ਼ੋਰ

ਕ਼ਾਫ਼ ___ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਂ

ਕੁੱਵਤ___ ਤਾਕਤ

ਦੇਵ ___ ਦੇਵਤੇ

ਜਿਨ ___ ਭੂਤ

ਹਕ਼ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ

ਕੁਹਨੀ ਗਠੀ ਹੁਈ ਥੀ ਕਲਾਈ ਭਰੀ ਹੁਈ
ਕੁਵੱਤ ਸੇ ਯਿਹ ਭੀ ਔਰ ਥੀ ਵੁਹ ਭੀ ਭਰੀ ਹੁਈ
ਪੰਜੇ ਮੇਂ ਪਾਂਚ ਸ਼ੇਰੋਂ ਕੀ ਕਸ ਥੀ ਭਰੀ ਹੁਈ
ਉਂਗਲੀ ਕੀ ਪੋਰ ਪੋਰ ਮੇਂ ਬਿਜਲੀ ਭਰੀ ਹੁਈ

ਸੀਨ: ਮਿਸਾਲ ਆਈਨੇ ਕੀ ਪਾਕ ਸਾਫ਼ ਥਾ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨੋਂ ਕੋ ਭੀ ਯਿਹ ਇਅਤਰਾਫ਼ ਥਾ

ਆਈਨੇ ___ ਸ਼ੀਸਾ

ਯਿਹ ਪੁਸ਼ਤੇ-ਪਾਕ ਪੁਸ਼ਤੇ-ਪਨਾਹੇ-ਜਹਾਨ ਹੈ

ਸਿੱਖੋਂ ਕੋ ਇਸ ਕਾ ਫ਼ਖ਼੍ਰ ਹੈ ਸਿੰਘੋਂ ਕੋ ਮਾਨ ਹੈ

ਬਚਤੀ ਇਸੀ ਕੇ ਸਾਯ: ਮੇਂ ਬੇਕਸ ਕੀ ਜਾਨ ਹੈ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਂ ਕੀ ਢਾਲ ਯਹੀ ਬੇਗੁਮਾਨ ਹੈ

ਜਿਸ ਸਰ ਪ: ਛਾਈ ਇਸ ਪ: ਫਿਰ ਆਫ਼ਤ ਗਿਰੀ ਨਹੀਂ

ਹੈ ਚਰ੍ਖ਼ ਭੀ ਗਵਾਹ ਯਿਹ ਰਨ ਮੇਂ ਫਿਰੀ ਨਹੀਂ

(੪੯)

ਪੁਸ਼ਤੇ-ਪਾਕ ___ ਪਵਿੱਤਰ ਪਿੱਠ

ਪੁਸ਼ਤੇ-ਪਨਾਹੇ-ਜਹਾਨ ___ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ

ਬੇਕਸ ___ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ

ਬੇਗੁਮਾਨ ___ ਬੇਸ਼ਕ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ

ਚਰ੍ਖ਼ ___ ਅਸਮਾਨ

ਖੋਲੇ ਗਰੰਥੇ ਪਾਕ ਕੋ ਬੈਠੇ ਹੁਜ਼ੂਰ ਥੇ
ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨ ਕੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਬ ਕੋ ਸਰੂਰ ਥੇ
ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਸਾਮਈਨ ਵੁਹ ਨਜ਼ਦੀਕੋ ਦੂਰ ਥੇ
ਉਨ ਸਬ ਕੇ ਰੁਖ਼ ਪ: ਨੂਰ ਕੇ ਪੈਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਥੇ

ਤਾਸੀਰ ਥੀ ਜ਼ਬਾਂ ਮੇਂ ਯਿਹ ਤਾਕਤ ਬਯਾਨ ਮੇਂ
ਰੂਹ ਫੂਕ ਗਈ ਧਰਮ ਕੀ ਥੀ ਇਕ ਇਕ ਜਵਾਨ ਮੇਂ

(੫੦)

ਸਾਮਈਨ ___ ਸ੍ਰੋਤੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ

ਤਾਸੀਰ ___ ਅਸਰ

ਦੀਵਾਨ ਕਾ ਅਭੀ ਨ: ਹੁਆ ਇਖ਼ਤਿਤਾਮ ਥਾ
ਗਰਦਿਸ਼ ਮੇਂ ਅਭੀ ਬਾਦ:-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਂ ਕਾ ਜਾਮ ਥਾ
ਇਤਨੇ ਮੇਂ ਆ ਕੇ ਕਹਨੇ ਲਗਾ ਇਕ ਗ਼ੁਲਾਮ ਥਾ
ਪਹਰੇ ਪ: ਜੋ ਖੜਾ ਹੁਆ ਬਾਲਾਏ-ਬਾਮ ਥਾ

ਬੋਲਾ ਉਦੂ ਕੀ ਫ਼ੌਜ ਹੈ ਘੇਰੇ ਹਿਸਾਰ ਕੋ
ਕਯਾ ਹੁਕ੍ਮ ਅਬ ਹੁਜ਼ੂਰ ਕਾ ਹੈ ਜਾਂ-ਨਿਸਾਰ ਕੋ

(੫੧)

ਇਖਤਿਤਾਮ ___ ਖ਼ਾਤਮਾ

ਬਾਦ:-ਏ-ਇਰਫਾਂ ___ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ

ਗੁਲਾਮ ___ ਸੇਵਕ

ਬਾਲਾਏ-ਬਾਮ ___ ਕੋਠੇ ਉਪਰ

ਉਦੂ ___ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਹਿਸਾਰ ___ ਕਿਲ੍ਹਾ

ਜਾਂ-ਨਿਸਾਰ ___ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਇਰਸ਼ਾਦ ਹੋ ਤੋ ਸਬ ਕੋ ਅਕੇਲਾ ਭਗਾ ਕੇ ਆਊਂ

ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਆਨ ਮੇਂ ਕੈਦੀ ਬਨਾ ਕੇ ਆਊਂ

ਬਾਜ਼ੀਦ ਖ਼ਾਂ ਕਾ ਸਰ ਭੀ ਅਭੀ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉੜਾਊਂ

ਇਕ ਸਿੰਘ ਏਕ ਲਾਖ ਪ: ਗ਼ਾਲਿਬ ਹੁਆ ਦਿਖਾਊਂ

ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਹ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫ਼ੌਰਨ ਖੜੇ ਹੁਏ

ਜੁਰਅ਼ਤ ਸੇ ਪਹਰ:ਦਾਰ ਕੀ ਵੁਹ ਖ਼ੁਸ਼ ਬੜੇ ਹੁਏ

ਇਰਸ਼ਾਦ ___ ਹੁਕਮ

ਖ਼ੇਮੇ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਰਵਾਂ ਫਿਰ ਜਵਾਂ ਹੁਏ
ਹਤਿਯਾਰ ਕਿਸ ਕੇ ਓਪਚੀ ਸ਼ੇਰੇ-ਯਿਯਾਂ ਹੁਏ
ਜਬ ਕਿਲਏ ਮੇਂ ਬਲੰਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਂ ਹੁਏ
ਸਾਮਾਨਿ-ਜੰਗ ਦੇਖ ਕੇ ਸਬ ਸ਼ਾਦਮਾਂ ਹੁਏ

ਸਿੰਘੋਂ ਕੀ ਫ਼ੌਜ ਹੋ ਚੁਕੀ ਆਹਨ ਮੇਂ ਗ਼ਰ੍ਕ਼ ਥੀ
ਥੇ ਸਰ ਪ: ਖ਼ੋਦ ਬਰ ਮੇਂ ਜ਼ਰਹ ਤਾ-ਬ:-ਫ਼ਰ੍ਕ਼ ਥੀ

(੫੩)

ਰਵਾਂ ___ ਰਵਾਨਾ

ਓਪਚੀ ___ ਹਥਿਯਾਰ ਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀ

ਸ਼ੇਰੇ-ਯਿਯਾਂ ___ ਗ਼ੁਸੈਲਾ ਸ਼ੇਰ

ਸ਼ਾਦਮਾਂ ___ ਖ਼ੁਸ਼

ਆਹਨ ___ ਲੋਹਾ

ਖੋਦ ___ ਲੋਹੇ ਦੀ ਟੋਪੀ

ਬ:-ਫਰ੍ਕ਼ ___ ਚੋਟੀ ਤਕ, ਸਿਰ ਤਕ

ਖ਼ੇਮੇਂ ਸੇ ਲੇਸ ਹੋਕੇ ਅਕਾਲੀ ਨਿਕਲ ਪੜੇ
ਖ਼ੰਜਰ ਉਠਾਯਾ, ਤੇਗ਼ ਸੰਭਾਲੀ ,ਨਿਕਲ ਪੜੇ
ਲੇਕਰ ਤੁਫ਼ੰਗ਼ ਬਅਜ਼ ਦੋ ਨਾਲੀ ਨਿਕਲ ਪੜੇ
ਇਤਨੇ ਮੇਂ ਗ਼ੁਲ ਹੁਆ ਸ਼ਹੇ-ਆਲੀ ਨਿਕਲ ਪੜੇ

ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ ਦੇਖ ਸਰਵਰੇ-ਫ਼ੌਜੇ-ਅਕਾਲ ਕੋ
ਕ੍ਬਿਲ-ਅਜ਼-ਦੁਪਹਰ ਸ਼ਰ੍ਮ ਸੇ ਪਹੁੰਚਾ ਜ਼ਵਾਲ ਕੋ

(੫੪)

ਲੇਸ ___ ਹਥਿਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਯੁਕਤ

ਤੁਫ਼ੰਗ਼ ___ ਬੰਦੂਕ

ਬਅਜ਼ ___ਕਈ

ਗ਼ੁਲ ___ ਸ਼ੋਰ

ਸ਼ਹੇ-ਆਲੀ ___ ਮਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ ___ ਸੂਰਜ

ਸਰਵਰੇ ___ ਸਰਦਾਰ

ਕ੍ਬਿਲ -ਅਜ਼-ਦੁਪਹਰ ___ ਦੁਪਿਹਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਜ਼ਵਾਲ ___ ਪਤਨ

ਜਿਸ ਜਾ ਕਿਯਾ ਹੁਜ਼ੂਰ ਨੇ ਜਾ ਕਰ ਕ਼ਯਾਮ ਥਾ
ਚਮਕੌਰ ਕੀ ਗੜ੍ਹੀ ਮੇਂ ਯਿਹ ਇਕ ਊਂਚਾ ਬਾਮ ਥਾ
ਇਸ ਜਾ ਸੇ ਚਾਰ ਕੂਟ ਕਾ ਨੱਜ਼ਾਰਾ ਆਮ ਥਾ
ਦਿਖਤਾ ਯਹਾਂ ਸੇ ਲਸ਼ਕਰੇ-ਅਅ਼ਦਾ ਤਮਾਮ ਥਾ

ਅਸਵਾਰ ਹੀ ਅਸਵਾਰ ਥੇ ਫੈਲੇ ਹੁਏ ਰਨ ਮੇਂ
ਪਜਾਰੇ ਥੇ ਯਾ ਥੀ ਆਦਮੀ-ਘਾਸ ਉਗ ਪੜੀ ਬਨ ਮੇਂ

ਕ਼ਯਾਮ ___ ਟਿਕਾਣਾ

ਬਾਮ ___ ਕੋਠਾ

ਲਸ਼ਕਰੇ-ਅਅ਼ਦਾ ___ ਉਦੂ ਕਾ ਬਹੁਵਚਨ ਅਰਥਾਤ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਆਦਮੀ ___ ਚੀਨ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਘਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਮੌਕਅ਼ ਮੌਕਅ਼ ਸੇ ਸਬ ਕੋ ਬਿਠਾ ਦਿਯਾ

ਹਰ ਬੁਰ੍ਜ ਪ: ਫ਼ਸੀਲ ਪ: ਪਹਰਾ ਲਗਾ ਦਿਯਾ

ਯਿਹ ਮੋਰਚਾ ਇਸੇ, ਉਸੇ ਵੁਹ ਦਮਦਮਾ ਦਿਯਾ

ਸਿੰਘੋਂ ਕਾ ਇਕ ਹਿਸਾਰ ਕਿਲਅ਼ ਮੇਂ ਬਨਾ ਦਿਯਾ

ਦਿਵਾਰੋ ਦਰ ਪ: ਪੁਸ਼ਤੋਂ ਪ: ਜਬ ਸਿੰਘ ਡਟ ਗਏ

ਡਰ ਕਰ ਮੁਹਾਸਰੀਨ ਸਭੀ ਪੀਛੇ ਹਟ ਗਏ

(੫੬)

ਫ਼ਸੀਲ ___ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ

ਹਿਸਾਰ ___ ਕਿਲ੍ਹਾ

ਮੁਹਾਸਰੀਨ ___ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਘਤਿਯਾ ਹੋਵੇ

ਫ਼ਰਮਾਏ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕਿ ਅਬ ਇਕ ਇਕ ਜਵਾਂ ਚਲੇ
ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਹੁਕ੍ਮ ਭੇੜੋਂ ਮੇਂ ਸ਼ੇਰਿ-ਜ਼ਿਯਾਂ ਚਲੇ
ਬਚ ਕਰ ਉਦੂ ਕੇ ਦਾਓ ਸੇ ਯੂੰ ਪਹਲਵਾਂ ਚਲੇ
ਦਾਂਤੂੰ ਮੇ ਜੈਸੇ ਘਿਰ ਕੇ ਦਹਨ ਮੇਂ ਜ਼ਬਾਂ ਚਲੇ

ਘੁਸਤੇ ਹੀ ਰਨ ਮੇਂ ਜੰਗ ਕਾ ਪੱਲਾ ਝੁਕਾ ਦਿਯਾ
ਜਿਸ ਸ੍ਮਤ ਤੇਗ਼ ਤੋਲ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਭਗਾ ਦਿਯਾ

ਸ਼ੇਰਿ-ਜ਼ਿਯਾਂ ___ ਗ਼ੁਸੈਲਾ ਸ਼ੇਰ

ਉਦੂ ___ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਦਹਨ ___ ਮੂੰਹ

ਸ੍ਮਤ ___ ਤਰਫ਼, ਵਲ

ਏਕ ਏਕ ਲਾਖ ਲਾਖ ਸੇ ਮੈਦਾਨ ਮੇਂ ਲੜਾ

ਜਿਸ ਜਾ ਪ: ਸਿੰਘ ਅੜ ਗਏ ਝੰਡਾ ਵਹਾਂ ਗੜਾ

ਚਸ਼ਮੇ-ਫ਼ਲਕ ਨੇ ਥਾ ਜੁ ਨ: ਦੇਖਾ ਵੁਹ ਰਨ ਪੜਾ

ਘੋੜੇ ਪ: ਝੂਮਤਾ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਜਵਾਂ ਬੜ੍ਹਾ

ਗ਼ੁਲ ਮਚ ਗਯਾ ਯਿਹ ਪਾਂਚ ਪਿਯਾਰੋਂ ਮੇਂ ਏਕ ਹੈਂ

ਬੇ ਮਿਸ੍ਲ ਹੈਂ ਸ਼ੁਜਾਅ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ ਏਕ ਹੈਂ

(੫੮)

ਚਸ਼ਮੇ-ਫ਼ਲਕ ___ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਅੱਖ

ਸ਼ੁਜ਼ਾਅ ___ ਬਹਾਦਰ

ਚਿੱਲਾਏ ਬਅਜ਼ ਲੋ ਵੁਹ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜ੍ਹੇ

ਖਾਂਡਾ ਪਕੜ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਜੀਵਟ ਬਲੀ ਚਲੇ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਗ਼ ਕੇ ਹੈਂ ਯਿਹ ਸਰਵੇ-ਸਹੀ ਚਲੇ

ਲਾਸ਼ੋਂ ਸੇ ਪਾਟਨੇ ਕੋ ਸਕ਼ਰ ਜੱਨਤੀ ਚਲੇ

ਇਨ ਸਾ ਦਿਲੇਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਪਾਹ ਮੇਂ

ਸਰ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੈਂ ਯਿਹ ਮੌਲਾ ਕੀ ਰਾਹ ਮੇਂ

(੫੯)

ਜੀਵਟ ___ ਜੀਦਾਰ, ਬਹਾਦਰ

ਸਰਵੇ-ਸਹੀ ___ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਇਕ ਦਰਖ਼ਤ

ਸਕ਼ਰ ___ ਨਰਕ

ਜੱਨਤੀ ___ ਸੁਅਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਨਜ਼ਰ ___ ਭੇਟਾ

ਮੌਲਾ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ

ਮੁਹਕਮ ਕੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਹੂ ਨਿਚੜ ਗਯਾ
ਧੱਬਾ ਉਦੂ ਕੇ ਜਾਮ:-ਏ-ਜੁਰਅਤ ਪ: ਪੜ ਗਯਾ
ਪਟਖ਼ਾ ਮਰੋੜ ਕਰ ਉਸੇ ਹੱਥੇ ਜੁ ਚੜ੍ਹ ਗਯਾ
ਦਹਸ਼ਤ ਸੇ ਹਰ ਜਵਾਨ ਕਾ ਹੁਲੀਯ: ਬਿਗਦ ਗਯਾ

ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਦੇਖ ਮਸ੍ਖ਼ ਖ਼ਤੋ਼-ਖ਼ਾਲ ਹੋ ਗਏ
ਡਰ ਮੇ ਸਫ਼ੇਦ ਜ਼ਾਲਿਮੋਂ ਕੇ ਬਾਲ ਹੋ ਗਏ

ਉਦੂ ___ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਜਾਮ:-ਏ-ਜੁਰਅਤ ___ ਬਹਾਦਰੀ, ਦਲੇਰੀ

ਦਹਸ਼ਤ ___ ਡਰ

ਮਸ੍ਖ਼ ___ ਬਿਗੜ ਜਾਣਾ, ਬਦਸ਼ਕਲ ਹੋਣਾ

ਖ਼ਤੋ਼-ਖ਼ਾਲ ___ ਮੂੰਹ ਮੁਹਾਂਦਰਾ

ਜਿਸ ਸਮ੍ਹ ਗ਼ੁਲ ਮਚਾ ਥਾ ਉਧਰ ਜਬ ਨਿਗਾਹ ਕੀ
ਆਵਾਜ਼ ਸਾਫ਼ ਆਨੇ ਲਗੀ ਆਹ, ਆਹ ਕੀ
ਇਕ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਹਾਲਤੇ-ਲਸ਼ਕਰ ਤਬਾਹ ਕੀ
ਰਨ ਮੇਂ ਕਹੀਂ ਜਗਹ ਨ:ਰਹੀ ਥੀ ਪਨਾਹ ਕੀ

ਭਾਗੋ ਕਿ ਅਬ ਬਚਾਓ ਕੀ ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ
ਆਏ ਧਰਮ ਤੋ ਜੰਗ ਕੀ ਹਿੱਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ

(੬੧)

ਸਮ੍ਹ ___ ਤਰਫ਼, ਵਲ

ਗ਼ੁਲ ___ ਸ਼ੋਰ

ਧਰਮ ___ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ

ਲਾਖੋਂ ਕੋ ਕਤ੍ਲ ਕਰਕੇ ਪਿਯਾਰੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ
ਏਕ ਏਕ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਸਾਰੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ
ਸਦਹਾ ਫ਼ਨਾ ਕੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ
ਭੁਸ ਮੇਂ ਲਗਾ ਕੇ ਆਗ ਸ਼ਰਾਰੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ

ਜ਼ਖ਼ਮੋਂ ਸੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਜਬ ਚੂਰ ਹੋ ਗਏ
ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਕਟਾਨੇ ਪ: ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ

(੬੨)

ਸਦਹਾ ___ ਸੈਕੜੇ

ਫ਼ਨਾ ___ ਮੌਤ

ਭੁਸ ___ ਘਾਹ

ਸ਼ਰਾਰੇ ___ ਚਿੰਗਾਰੀਆਂ

ਫ਼ੱਵਾਰ:-ਏ-ਖ਼ੂੰ ਹਰ ਬੁਨੇ-ਮੂ ਸੇ ਰਵਾਂ ਹੁਆ

ਜ਼ਖ਼ਮੋਂ ਸੇ ਚੂਰ ਥਾ ਇਕ ਇਕ ਜਵਾਂ ਹੁਆ

ਥਾ ਖਾ ਕੋ ਤੀਰ ਸਿੰਘ ਹਰ ਇਕ ਨਾਤਵਾਂ ਹੁਆ

ਸਰ ਤਨ ਪ: ਸ਼ੌਕਿ-ਕਤ੍ਲ ਮੇਂ ਬਾਰਿ-ਗਿਰਾਂ ਹੁਆ

ਲਾਖੋਂ ਕੀ ਜਾਨ ਲੇ ਕੇ ਦਲੇਰੋਂ ਨੇ ਜਾਨ ਦੀ

ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਸ਼ੇਰੋਂ ਨੇ ਜਾਨ ਦੀ

(੬੩)

ਬੁਨੇ-ਮੂ ___ ਰੋਮ ਰੋਮ, ਬੁਨ=ਜੜ, ਮੂ=ਵਾਲ

ਨਾਤਵਾਂ ___ ਨਿਤਾਣਾ, ਬੇਤਾਕਤਾ

ਬਾਰਿ-ਗਿਰਾਂ ___ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ

ਐ ਤ਼ਬਇ਼-ਰਸਾ ਆਜ ਦਿਖਾ ਅਪਨੀ ਰਸਾਈ

ਐ ਤੇਗ਼ਿ-ਸੁਖ਼ਨ ਤੂ ਭੀ ਬਤਾ ਅਪਨੀ ਸਫ਼ਾਈ

ਸ਼ਹਬਾਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਭੀ ਮੂੰਹ ਕੀ ਨਹੀਂ ਖਾਈ

ਹੈਂ ਦਰਦ-ਓ-ਅਸਰ ਖ਼ੈਰ ਸੇ ਦੋਨੋਂ ਸਗੇ ਭਾਈ

ਖ਼ਾਕ ਉੜਨੇ ਲਗੇ ਬਹਰ ਮੇਂ ਗਰ ਆਹ ਕਰੂੰ ਮੈਂ

ਗੁਲਖ਼ਨ ਬਨੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਅਗਰ ਵਾਹ ਕਰੂੰ ਮੈਂ

ਤ਼ਬਇ਼-ਰਸਾ ___ ਅਰਥਾਤ ਮੌਜ਼ੂੰ ਤਬੀਅਤ, ਸ਼ਿਅਰ ਕਹਿਣ ਲਈ ਰੰਗ ਤੇ ਆਈ ਤਬੀਅਤ

ਤੇਗ਼ਿ-ਸੁਖ਼ਨ ___ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ

ਬਹਰ ___ ਸਮੁੰਦਰ

ਗੁਲਖ਼ਨ ___ ਭੱਠੀ

ਗੁਲਸ਼ਨ ਮੇਂ ਚਹਕ ਮੁਝ ਸੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਨੇ ਉੜਾਈ

ਗੁਲਬੁਨ ਮੇਂ ਮਹਕ ਮੁਝ ਸੇ ਹੀ ਸਾਰੋਂ ਨੇ ਉੜਾਈ

ਬਿਜਲੀ ਨੇ ਤੜਪ, ਜ਼ੌ ਹੈ ਸਿਤਾਰੋਂ ਨੇ ਉੜਾਈ

ਜੋਗੀ ਸੇ ਖਟਕ ਬਨ ਮੇਂ ਹੈ ਖ਼ਾਰੋਂ ਨੇ ਉੜਾਈ

ਨਸ਼ਤਰ ਕਈ ਰਖ ਦੇਤਾ ਹੂੰ ਹਰ ਮਿਸਰਏ ਤਰ ਮੇਂ

ਕਾਂਟਾ ਹੂੰ ਜਭੀ ਗੁਲਸ਼ਨਿ-ਆਲਮ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਂ

(੬੫)

ਗੁਲਸ਼ਨ ___ ਬਾਗ਼

ਗੁਲਬੁਨ ___ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਦਰਖ਼ਤ

ਜ਼ੌ ___ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਚਮਕ

ਖ਼ਾਰੋਂ ___ ਕੰਡੇ

ਨਸ਼ਤਰ ___ ਜ਼ਖਮ ਖੋਲਣ ਦਾ ਇਕ ਔਜ਼ਾਰ

ਮਿਸਰਏ ___ ਅਰਥਾਤ ਚੰਗਾ ਸ਼ਿਅਰ

ਗੁਲਸ਼ਨਿ-ਆਲਮ ___ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਬਾਗ਼

ਮੈਦਾਂ ਮੇਂ ਉਦੂ ਮੇਰੀ ਹਵਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ

ਸ਼ਬਦੀਜ਼ ਸੁਖ਼ਨ ਕੇ ਸੁਮੇ-ਪਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ

ਤਾ ਅ਼ਰਸ਼ ਗਯਾ ਤਬਏ-ਰਸਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ

ਬੰਦ: ਕੋਈ ਜਿਸ ਤਰਹ ਖ਼ੁਦਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ

ਖ਼ਾਮ: ਤੋ ਨਹੀਂ ਹਾਥ ਮੇਂ ਮੂਸਾ ਕਾ ਅ਼ਸਾ ਹੈ

ਫ਼ਰਊਨੇ-ਉਦੂ ਕੀ ਮਿਰੀ ਮੁੱਠੀ ਮੇਂ ਕ਼ਜ਼ਾ ਹੈ

(੬੬)

ਉਦੂ ___ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਸ਼ਬਦੀਜ਼ ___ ਮੁਸ਼ਕੀ ਘੋੜਾ

ਸੁਖ਼ਨ ___ ਸ਼ਾਇਰੀ

ਸੁਮੇ-ਪਾ ___ ਪੈਰ ਦਾ ਸੁਮ

ਤਾ ___ ਤਕ

ਤਬਏ-ਰਸਾ ___ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਤਬੀਅਤ ਅਰਥਾਤ
ਸੂਝ-ਬੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਦਿਮਾਗ

ਖ਼ਾਮ: ___ ਕਲਮ

ਅ਼ਸਾ ___ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਦਾ ਡੰਡਾ

ਫ਼ਰਊਨੇ ___ ਇਕ ਘਮੰਡੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ

ਕ਼ਜ਼ਾ ___ ਮੌਤ

ਅਸ਼ਆਰ ਸੇ ਮੁਰਦੋਂ ਕੋ ਭੀ ਜ਼ਿੰਦ: ਕਿਯਾ ਮੈਂ ਨੇ

ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ੋਂ ਕੋ ਮਸੀਹਾ ਕਿਯਾ ਮੈਂ ਨੇ

ਉਰਦੂਏ-ਮੁਅੱਲਾ ਕੋ ਮੁਜੱਲਾ ਕਿਯਾ ਮੈਂ ਨੇ

ਨਾਪੈਦ ਥਾ ਜੋ ਰੰਗ ਵੁਹ ਪੈਦਾ ਕਿਯਾ ਮੈਂ ਨੇ

ਤਹਸੀਨ ਲਿਯਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਟੂਟੇ ਹੁਏ ਦਿਲ ਕੀ

ਬਸ ਇਸ਼ਕ ਕੇ ਮਾਰੇ ਹੁਏ ਲੂਟੇ ਹੁਏ ਦਿਲ ਕੀ

(੬੭)

ਅਸ਼ਆਰ ___ ਸ਼ਿਅਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

ਮਸੀਹਾ___ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਜਿਹੜੇ ਮੁਰਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ

ਉਰਦੂਏ – ਮੁਅੱਲਾ___ ਮਹਾਨ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਨ

ਮੁਜੱਲਾ___ਰੌਸ਼ਨ, ਚਮਕੀਲਾ

ਨਾਪੈਦ___ ਗੁਪਤ

ਤਹਸੀਨ___ ਸ਼ਾਬਾਸ਼

ਜਿਸ ਦਿਲ ਕੋ ਨਹੀਂ ਇਸ਼ਕਿ-ਹਕ਼ੀਕ਼ੀ ਸੇ ਸਰੋਕਾਰ

ਪੱਥਰ ਕਾ ਵੁਹ ਟੁਕੜਾ ਹੈ, ਵੁਹ ਦਿਲ ਤੋ ਨਹੀਂ ਜ਼ਿਨਹਾਰ

ਖ਼ਾਲਿਕ਼ ਕਾ ਪਿਯਾਰਾ ਹੈ ਜੁ ਖ਼ਲਕਤ ਕੋ ਕਰੇ ਪਯਾਰ

ਇਤਨਾ ਹੈ ਫ਼ਕ਼ਤ ਕਾਫ਼ਿਰ-ਓ-ਦੀਂਦਾਰ ਕੋ ਮਅ਼ਯਾਰ

ਸਿੱਖੀ ਭੀ ਸਿਖਾਤੀ ਹੈ ਫ਼ਨਾ ਜ਼ਾਤ ਮੇਂ ਹੋ ਜਾ

ਪੈਰੌ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾ ਹਰ ਇਕ ਬਾਤ ਮੇਂ ਹੋ ਜਾ

(੬੮)

ਇਸ਼ਕਿ- ਹਕ਼ੀਕ਼ੀ ___ ਸੱਚਾ ਇਸ਼ਕ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ

ਸਰੋਕਾਰ ___ ਮਤਲਬ, ਸੰਬੰਧ

ਜ਼ਿਨਹਾਰ ___ ਬਿਲਕੁਲ

ਖ਼ਾਲਿਕ ___ ਸਿਰਜਨਹਾਰ

ਕਾਫ਼ਿਰ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ, ਬੇਮੁੱਖ

ਦੀਂਦਾਰ ___ ਗੁਰਮੁਖ

ਮਅ਼ਯਾਰ ___ ਪੱਧਰ

ਜ਼ਾਤ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਣਾ

ਮਿਲ ਸ਼ੈਖ਼ ਕੋ ਐ ਸਿੰਘ ਤੂ ਮਰਦਾਨ: ਸਮਝ ਕਰ

ਵਾਹੇਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਮਅ਼ ਕਾ ਪਰਵਾਨ: ਸਮਝ ਕਰ

ਕਰ ਤੌਫ਼ੇ-ਹਰਮ ਭੀ ਦਰੇ-ਜਾਨਾਨ: ਸਮਝ ਕਰ

ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੇਂ ਭੀ ਜਾ ਰਾਮ ਕਾ ਕਾਸ਼ਾਨ: ਸਮਝ ਕਰ

ਵਾਹੇਗੁਰੂ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ਤੂ ਮੰਦਰ ਮੇਂ ਗਜਾ ਦੇ

ਨਅ਼ਰਾ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਾ ਮਸਜਿਦ ਮੇਂ ਲਗਾ ਦੇ

(੬੯)

ਸ਼ੈਖ਼ ___ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਅਕਤੀ ਅਰਥਾਤ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ

ਸ਼ਮਅ਼ ___ ਦੀਵਾ, ਬੱਤੀ

ਤੌਫ਼ੇ ___ ਪਰਕਰਮਾ

ਹਰਮ ___ ਕਾਬਾ ਸ਼ਰੀਫ਼

ਦਰੇ-ਜਾਨਾਨ: ___ ਮਾਸ਼ੂਕ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ

ਕਾਸ਼ਾਨ: ___ ਘੋਂਸਲਾ ਅਰਥਾਤ ਘਰ

ਜਬ ਤਕ ਤਿਰੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਮੇਂ ਕੁਈ ਗ਼ੈਰ ਹੈ ਬਾਕੀ
ਜਬ ਜਕ ਹੀ ਤਮੀਜ਼ੇ-ਹਰਮੋ-ਦੈਰ ਹੈ ਬਾਕੀ
ਦੇ ਸ਼ੈਖ਼-ਓ-ਬ੍ਰਹਮਨ ਕੋ ਜੋ ਕੁਛ ਬੈਰ ਹੈ ਬਾਕੀ
ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰ ਹੈ ਫ਼ਨਾ, ਖ਼ੈਰ ਹੈ ਬਾਕੀ

ਨੇਕੀ ਹੀ ਵੁਹ ਦੌਲਤ ਹੈ ਕਭੀ ਛੁਟ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ
ਸਰਹਿੰਦ ਤੋ ਲੁਟ ਸਕਤਾ ਹੈ ਯਿਹ ਲੁਟ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ

(੭੦)

ਤਮੀਜ਼ੇ-ਹਰਮੋ-ਦੈਰ ___ ਅਰਥਾਤ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ

ਸ਼ਰ ___ ਬੁਰਾਈ

ਖ਼ੈਰ ___ ਨੇਕੀ

ਤੌਹੀਦ ਕੇ ਪਰਚਾਰ ਸੇ ਸਬ ਨੇਕਿਯਾਂ ਕਮ ਹੈਂ

ਮੁਹਤਾਜ ਇਸੀ ਚੀਜ਼ ਕੇ ਅਬ ਦੀਨ-ਓ-ਧਰਮ ਹੈਂ

ਸਾਗ਼ਿਰ ਮਏ ਤੌਹੀਦ ਕਾ ਗੋ ਪੀ ਚੁਕੇ ਹਮ ਹੈਂ

ਲੇਕਿਨ ਦਿਲਿ-ਮੁਸਲਿਮ ਮੇਂ ਭੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨਮ ਹੈਂ

ਹੈ ਸ਼ਿਰਕਿ-ਖ਼ਫ਼ੀ ਸ਼ਿਰਕਿ-ਜਲੀ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਤਾਹਮ ਹੈ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਵੁਹ ਇਸਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਤੌਹੀਦ ___ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ

ਸਾਗ਼ਿਰ ___ ਪਿਆਲਾ

ਗੋ ___ ਭਾਵੇਂ, ਅਗਰਚਿ

ਦਿਲਿ-ਮੁਸਲਿਮ ___ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਸਨਮ ___ ਬੁਤ

ਸ਼ਿਰਕਿ-ਖ਼ਫ਼ੀ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ ਮੰਨਣਾ

ਸ਼ਿਰਕਿ-ਜਲੀ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ ਮੰਨਣਾ

ਤਾਹਮ ___ ਤਾਂ ਵੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੌਹੀਦ ਕੇ ਪਰਚਾਰ ਸੇ ਸਬ ਨੇਕਿਯਾਂ ਕਮ ਹੈਂ

ਉਠ ਸਾਕੀਯਾ, ਉਠ ਸਾਗ਼ਿਰੇ-ਤੌਹੀਦ ਪਿਲਾ ਦੇ

ਅੰਜਾਮਿ ਧਰਮ ਦੀਨ ਕੀ ਤਮਹੀਦ ਪਿਲਾ ਦੇ

ਐ ਮੇਰੇ ਸੁਖ਼ਨ ਐ ਮਿਰੇ ਜਮਸ਼ੀਦ ਪਿਲਾ ਦੇ

ਹੋ ਜਾਏ ਫ਼ਕੀਰੋਂ ਕੋ ਭੀ ਆਜ, ਈਦ ਪਿਲਾ ਦੇ

ਤਾ ਮਜ਼ਹਬੇ-ਉੱਸ਼ਾਕ ਸੇ ਸਰ ਲੇ ਕੇ ਨ: ਜਾਏਂ

ਮਾਨਿੰਦੇ-ਬਰਾਹੀਮ ਪਿਸਰ ਲੇ ਕੇ ਨ: ਜਾਏਂ

ਸਾਕੀਯਾ ___ ਹੇ ਸਾਕੀ

ਅੰਜਾਮਿ ___ ਨਤੀਜਾ

ਤਮਹੀਦ ___ ਭੂਮਿਕਾ

ਸੁਖ਼ਨ ___ ਸ਼ਾਇਰੀ

ਜਮਸ਼ੀਦ ___ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਸੀ

ਤਾ ___ ਤਾਂ ਜੋ

ਮਜ਼ਹਬੇ-ਉੱਸ਼ਾਕ ___ ਆਸ਼ਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

ਮਾਨਿੰਦੇ-ਬਰਾਹੀਮ ___ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ

ਪਿਸਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਇਕ ਖ਼ਾਬ ਸਾ ਦੁਨਿਯਾ ਕਾ ਵਜੂਦ ਔਰ ਅ਼ਦਮ ਹੈ
ਹੈ ਦਿਲ ਮੇਂ ਮਿਰੇ, ਜਿਸ ਕਾ ਯਿਹ ਸਬ ਜਾਹੋ-ਹਸ਼ਮ ਹੈ
ਅੰਜਾਮਿ-ਦੁ-ਆ਼ਲਮ ਮਿਰੇ ਆਗ਼ਾਜ਼ ਸੇ ਕਮ ਹੈ
ਆਜ਼ਾਦ ਹੂੰ, ਬੇਫ਼ਿਕ੍ਰ ਹੂੰ, ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ ਨ: ਗ਼ਮ ਹੈ

ਸੇਰ ਇਤਨਾ ਹੂੰ ਹਰ ਬੇਸ਼ ਮੁਝੇ ਕਮ ਨਜ਼ਰ ਆਯਾ
ਇਕ ਬੂੰਦ ਸੇ ਬੜ੍ਹ ਕਰ ਨ: ਮੁਝੇ ਯਮ ਨਜ਼ਰ ਆਯਾ

(੭੩)

ਖ਼ਾਬ ___ ਸੁਪਨਾ

ਵਜੂਦ ___ ਹਸਤੀ, ਹੋਂਦ

ਅ਼ਦਮ ___ ਅਣਹੋਂਦ, ਮੌਤ

ਜਾਹੋ-ਹਸ਼ਮ ___ ਰੁਤਬਾ, ਸ਼ਾਨ ਸ਼ੌਕਤ

ਅੰਜਾਮਿ ___ ਨਤੀਜਾ

ਦੁ-ਆ਼ਲਮ ___ ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਨ

ਆਗ਼ਾਜ਼ ___ ਸ਼ੁਰੂ, ਅਰੰਭ

ਸ਼ਾਦੀ ___ ਖ਼ੁਸ਼ੀ

ਸੇਰ ___ ਰਜਿਆ ਹੋਇਆ

ਬੇਸ਼ ___ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਯਮ ___ ਦਰਿਯਾ

ਓਂਧਾਏ ਹੁਏ ਮਸਤ ਪਿਯਾਲ: ਕੋ ਹੈਂ ਕਬ ਸੇ
ਬਾਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ ਹੈ ਨਕ਼ਾਹਤ ਕੇ ਸਬਬ ਸੇ
ਅਬ ਤਕ ਨ: ਕਹਾ ਹਮ ਨੇ, ਤਕੱਲੁਫ਼ ਸੇ ਅਦਬ ਸੇ
ਬੇਹਾਲ ਹੈਂ ਮੈਕਸ਼ ਤਿਰੇ, ਬਾਦ: ਕੀ ਤਲਬ ਸੇ

ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਮੇਂ ਡਬੋ ਦੇ, ਹਮੇਂ ਸਾਗ਼ਿਰ ਮੇਂ ਡਬੋ ਦੇ
ਸੰਤੋਖ ਕੇ ਤਾਲਾਬ ਮੇਂ, ਕੌਸਰ ਮੇਂ ਡਬੋ ਦੇ

ਓਂਧਾਏ ___ ਉਲਟਾਏ ਹੋਏ

ਨਕ਼ਾਹਤ ___ ਕਮਜ਼ੋਰੀ

ਮੈਕਸ਼ ___ ਸ਼ਰਾਬੀ

ਬਾਦ: ___ ਸ਼ਰਾਬ

ਤਲਬ ___ ਇੱਛਾ, ਚਾਹਤ

ਸ਼ੀਸ਼ੇ ___ ਸੁਰਾਹੀ

ਸਾਗ਼ਿਰ ___ ਪਿਆਲਾ

ਸੰਤੋਖ ___ ਸੰਤੋਖਸਰ

ਕੌਸਰ ___ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ

ਐ ਇਸ਼ਕ ਕੇ, ਇਰਫ਼ਾਨ ਕੇ, ਵਹਦਤ ਕੇ ਪਿਯਾਲੇ
ਦਸ ਬੀਸ ਪਿਲਾ ਦੇ ਮਏ-ਅਮਰਤ ਕੇ ਪਿਯਾਲੇ
ਉਲਫ਼ਤ ਕੇ ਪਿਯਾਲੇ, ਵੁਹ ਮੁਹੱਬਤ ਕੇ ਪਿਯਾਲੇ
ਦੁਨਿਯਾ ਮੇਂ ਪਿਲਾ ਕੌਸਰਿ-ਜੱਨਤ ਕੇ ਪਿਯਾਲੇ

ਨਸ਼ਾ ਹੋ ਫਿਰ ਐਸਾ ਕਿ ਦੂਈ ਦਿਲ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋ
ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਕੋ ਦੇਖੂੰ ਮੁਝੇ ਦੀਦਾਰਿ-ਖ਼ੁਦਾ ਹੋ

(੭੫)

ਇਸ਼ਕ ___ ਪ੍ਰੇਮ

ਇਰਫ਼ਾਨ ___ ਗਿਆਨ

ਵਹਦਤ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ

ਮਏ ___ ਸ਼ਰਾਬ

ਕੌਸਰਿ-ਜੱਨਤ ___ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ

ਐ ਕਤ੍ਰਏ-ਨਾਚੀਜ਼ ਮੇਂ ਜਾਂ ਡਾਲਨੇ ਵਾਲੇ
ਐ ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਂਚੇ ਮੇਂ ਹਸੀਂ ਢਾਲਨੇ ਵਾਲੇ
ਐ ਰੰਗ ਰੰਗੀਲੇ, ਐ ਹਮੇਂ ਪਾਲਨੇ ਵਾਲੇ
ਆਫ਼ਾਤ ਕੋ ਐ ਬਨ ਕੇ ਸਿਪਰ ਟਾਲਨੇ ਵਾਲੇ

ਨਾ-ਅਹਲ ਹੂੰ, ਦਾਤਾ ਮੁਝੇ ਤੂ ਅਹਲ ਬਨਾ ਦੇ
ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਿਸੇ ਸਮਝੂੰ ਤੂ ਉਸੇ ਸਹਲ ਬਨਾ ਦੇ

(੭੬)

ਹਸੀਂ ___ ਸੁਹਣੀ

ਆਫ਼ਾਤ ___ ਆਫ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਿਪਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਨਾ-ਅਹਲ ___ ਨਿਕੰਮਾ, ਨਾਲਾਇਕ

ਅਹਲ ___ ਲਾਇਕ, ਯੋਗ

ਸਹਲ ___ ਆਸਾਨ, ਸੌਖਾ

ਹਾਂ ਮੁਲਕੇ-ਸੁਖ਼ਨ ਕੀ ਮੁਝੇ ਜਾਗ਼ੀਰ ਅ਼ਤਾ ਕਰ

ਲਫ਼ਜ਼ੋਂ ਕੋ ਮਿਰੇ ਬੁੱਰਸ਼ਿ-ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਅ਼ਤਾ ਕਰ

ਬੇਮਿਸ੍ਲ ਮੁਝੇ ਕੁੱਵਤੇ-ਤਹਰੀਰ ਅ਼ਤਾ ਕਰ

ਤੂ ਆਪ ਮੁਅ਼ਸਿਰ ਹੈ, ਵੁਹ ਤਾਸੀਰ ਅ਼ਤਾ ਕਰ

ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤੋ ਨਹੀਂ ਗਰ ਮਿਰੇ ਮੌਲਾ ਕਾ ਕਰਮ ਹੋ

ਨਾਯਾਬ ਸੀ ਸ਼ੈ ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪ: ਰਕ਼ਮ ਹੋ

(੭੭)

ਮੁਲਕੇ-ਸੁਖ਼ਨ ___ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਮੁਲਕ

ਅ਼ਤਾ ___ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇ

ਬੁੱਰਸ਼ਿ ___ ਕਾਟ ; ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ___ ਤਲਵਾਰ

ਬੇਮਿਸ੍ਲ ___ ਲਾਸਾਨੀ

ਕੁੱਵਤੇ-ਤਹਰੀਰ ___ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

ਮੁਅ਼ਸਿਰ ___ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ; ਤਾਸੀਰ ___ ਅਸਰ

ਕਰਮ ___ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼

ਨਾਯਾਬ ___ ਦੁਰਲਭ

ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ ___ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ

ਰਕ਼ਮ ___ ਲਿਖਣਾ

ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਦਿਲਦਾਰ ਕਿਲ਼ਏ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ

ਵੁਹ ਦੇਖੀਏ ਸਰਕਾਰ ਕਿਲ਼ਏ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ

ਘੋੜੇ ਪ: ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਕਿਲ਼ਏ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ

ਲੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਤਲਵਾਰ ਕਿਲ਼ਏ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ

ਕਿਆ ਵਸ੍ਫ਼ ਹੋ ਉਸ ਤੇਗ਼ ਕਾ ਇਸ ਤੇਗ਼ੋ-ਜ਼ਬਾਂ ਸੇ

ਵੁਹ ਮਜਾਨ ਸੇ ਨਿਕਲੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਕਲੀ ਯਿਹ ਦਹਾਂ ਸੇ

(੭੮)

ਵਸਫ਼ ___ ਤਰੀਫ਼

ਤੇਗ਼ੋ-ਜ਼ਬਾਂ___ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਤਲਵਾਰ

ਦਹਾਂ___ ਮੂੰਹ

ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਸੇ ਕਰੂੰ ਤੇਗ਼:ਏ-ਖ਼ਮਦਾਰ ਕੀ ਤਾਰੀਫ਼

ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੁਈ ਤਲਵਾਰ ਕੀ ਤਾਰੀਫ਼

ਪਰਕਾਲ:-ਇ-ਆਤਿਸ਼ ਕੀ ਸ਼ਰਰ-ਬਾਰ ਕੀ ਤਾਰੀਫ਼

ਬਾਂਕੀ ਕੀ, ਨੁਕੀਲੀ ਕੀ, ਤਰਹਦਾਰ ਕੀ ਤਾਰੀਫ਼

ਥੀ ਦੋਸ਼ ਪ: ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਯਾ ਕਾਂਧੇ ਪ: ਪਰੀ ਥੀ

ਥੀ ਤਸ਼ਨ:-ਏ-ਖ਼ੂਨ ਇਸ ਲਿਏ ਗ਼ੁੱਸੇ ਮੇਂ ਭਰੀ ਥੀ

ਖ਼ਮਦਾਰ ___ ਟੇਢੀ ਤਲਵਾਰ

ਪਰਕਾਲ:-ਇ-ਆਤਿਸ਼ ___ ਅੱਗ ਦਾ ਪਰਕਾਲਾ

ਸ਼ਰਰ-ਬਾਰ ___ ਚਿੰਗਾਰੀਆਂ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲਾ

ਤਰਹਦਾਰ ___ ਅਰਥਾਤ ਖ਼ਾਸ ਬਣਤਰ ਵਾਲੀ

ਦੋਸ਼ ___ ਮੋਂਢਾ

ਤਸ਼ਨ:-ਏ-ਖ਼ੂਨ ___ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਪਿਆਸੀ

ਅਜ਼-ਦੀਦ:-ਏ-ਜੌਹਰ ਇਸੇ ਦੇਖਾ ਉਸੇ ਦੇਖਾ

ਕੁਛ ਦੇਰ ਬਰਾਬਰ ਇਸੇ ਦੇਖਾ, ਉਸੇ ਦੇਖਾ

ਪਹਲੂ ਕੋ ਬਦਲ ਕਰ ਇਸੇ ਦੇਖਾ, ਉਸੇ ਦੇਖਾ

ਸਦਕੇ ਹੁਏ ਸਰ ਪਰ ਇਸੇ ਦੇਖਾ, ਉਸੇ ਦੇਖਾ

ਅਬ ਕਿਆ ਥਾ ਗਿਰੀ ਬਰਕਿ-ਬਲਾ ਬਨ ਕੇ ਗਿਰੀ ਵੁਹ

ਮੂੰਹ ਫਿਰ ਗਏ ਲਾਖੋਂ ਹੀ ਕੇ ਜਿਸ ਸਮ੍ਹ ਫਿਰੀ ਵੁਹ

ਅਜ਼-ਦੀਦ:-ਏ-ਜੌਹਰ ___ ਜੋਹਰ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ, ਪਰਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਨਾਲ

ਬਰਕਿ-ਬਲਾ ___ ਮੁਸੀਬਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ

ਸਮ੍ਹ ___ ਵਲ, ਤਰਫ਼

ਕਹਤੇ ਥੇ ਉਦੂ ਬਰ੍ਕ ਹੈ, ਤਲਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਇਸ ਕਾਟ ਕਾ ਦੇਖਾ ਕਭੀ ਹਤਿਯਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਨੌਮਸ਼੍ਕ ਜਵਾਂ ਯਿਹ ਕੋਈ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰ ਹੈਂ, ਯਿਹ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਿ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਲਲਕਾਰੇ ਅਜੀਤ ਔਰ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਹੂਏ ਸਬ ਸੇ

ਫ਼ਰਮਾਏ ਉਦੂ ਸੇ ਨ: ਨਿਕਲ ਹੱਦੇ-ਅਦਬ ਸੇ

(੮੧)

ਉਦੂ ___ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਬਰ੍ਕ ___ ਬਿਜਲੀ

ਨੌਮਸ਼੍ਕ ___ ਨੌਸਿਖੀਆ

ਜ਼ਿਨਹਾਰ ___ ਬਿਲਕੁਲ

ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਿ ___ ਪੁੱਤਰ

ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ___ ਸੰਬੋਧਿਤ

ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਹਮਸਰ ਨਹੀਂ ਹਮ ਹੈਂ
ਉਨ ਕੇ ਤੋ ਕਫ਼ੇ-ਪਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਮ ਹੈਂ
ਖ਼ਾਦਿਮ ਹੈਂ ਹਰ ਇਕ ਸਿੰਘ ਕੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨਹੀਂ ਹਮ ਹੈਂ
ਜੋ ਤੁਮ ਹੋ ਸਮਝਤੇ ਵੁਹ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ ਹਮ ਹੈਂ

ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਹੈਂ, ਦਿਲਬੰਦ ਹੈਂ, ਹਮਸਰ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੈਂ
ਹਮ ਕਲਗ਼ਿਯੋਂ ਵਾਲੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੈਂ

(੮੨)

ਹਮਸਰ ___ ਬਰਾਬਰ

ਕਫ਼ੇ-ਪਾ ___ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਤਲੀ

ਖ਼ਾਦਿਮ ___ ਨੌਕਰ, ਸੇਵਕ

ਮੁਕੱਰਰ ___ ਵਾਰ ਵਾਰ

ਫ਼ਰਜੰਦ ___ ਪੁੱਤਰ

ਦਿਲਬੰਦ ___ ਦਿਲ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਪੁੱਤਰ

ਉਸ ਹਾਥ ਮੇਂ ਥੇ ਬਾਜ਼ੂਏ-ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਸ ਬਲ
ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਕੀ ਤਲਵਾਰ ਸੇ ਥੱਰਾ ਗਏ ਜਲ ਥਲ
ਜ਼ਿੰਦੋਂ ਕਾ ਤੋ ਕਿਆ ਜ਼ਿਕ੍ਰ ਹੈ, ਮੁਰਦੇ ਹੁਏ ਬੇਕਲ
ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਮੇਂ ਥਾ ਜ਼ੋਰ ਮਜ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ ਥੀ ਹਲਚਲ

ਜਮਨਾ ਕੇ ਭੀ ਪਾਨੀ ਮੇਂ ਤ਼ਲਾਤ਼ਮ ਸਾ ਬਪਾ ਥਾ
ਗੰਗਾ ਕੇ ਭੀ ਜ਼ੱਰੋਂ ਮੇਂ ਅਜਬ ਜੋਸ਼ ਭਰਾ ਥਾ

(੮੩)

ਬੇਕਲ ___ ਬੇਚੈਨ

ਤ਼ਲਾਤ਼ਮ ___ ਦਰਿਯਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਥਪੇੜੇ

ਦਿਵ-ਲੋਕ ਸੇ ਜਬ ਦੇਵਤੇ ਫ਼ਿਰਦੌਸ ਸੇ ਝਾਂਕੇ

ਰੁਸਤਮ ਸੇ ਜਵਾਂ, ਭੀਮ ਸੇ ਯਲ, ਨਲ ਐਸੇ ਬਾਂਕੇ

ਹੈਰਾਂ ਥੇ ਹੁਨਰ ਸੇ ਪਿਸਰੇ-ਪੀਰੇ-ਜ਼ਮਾਂ ਕੇ

ਆਕਾਸ ਕੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਕੋ ਖ਼ਤਰੇ ਹੁਏ ਜਾਂ ਕੇ

ਤਲਵਾਰ ਵੁਹ ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ ਥੀ ਤੌਬ: ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ

ਲਾਖੋਂ ਕੀ ਹੀ ਜਾਂ ਲੇ ਕੇ ਬਲਾ ਸਰ ਸੇ ਟਲੀ ਹੈ

(੮੪)

ਫ਼ਿਰਦੌਸ ___ ਸੁਅਰਗ

ਯਲ ___ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਬਹਾਦਰ

ਪਿਸਰੇ ___ ਪੁੱਤਰ

ਪੀਰੇ-ਜ਼ਮਾਂ ___ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

ਮਖ਼ਲੂਕ ___ ਖ਼ਿਲਕਤ, ਲੋਕ

ਜਾਂ ___ ਜਾਨ

ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ ___ ਲਹੂ ਭਖਣ ਵਾਲੀ

ਪਲਟਨ ਪ: ਗਿਰੀ, ਕਾਟ ਦਿਯਾ ਪਲ ਮੇਂ ਰਿਸਾਲਾ
ਸਰ ਇਸ ਕਾ ਉਛਾਲਾ ਕਭੀ ਧੜ ਉਸ ਕਾ ਉਛਾਲਾ
ਲਾਸ਼ੋਂ ਸੇ ਵੁਹ ਜਾ ਪਟ ਗਈ ਸਾਯਾ ਜਹਾਂ ਡਾਲਾ
ਥਾ ਖੇਂਚ ਲਿਯਾ ਡਰ ਸੇ ਮਹੋ-ਮਿਹਰ ਨੇ ਹਾਲਾ

ਤੌਂਦਲ ਫ਼ਲਕਿ-ਪੀਰ ਖੜਾ ਹਾਂਪ ਰਹਾ ਥਾ
ਮਿੱਰੀਖ਼ ਕੋ ਲਰਜ਼: ਥਾ, ਜ਼ੁਹਲ ਕਾਂਪ ਰਹਾ ਥਾ

(੮੫)

ਜਾ ___ ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ

ਮਹੋ-ਮਿਹਰ ___ ਚੰਨ-ਸੂਰਜ, ਮਹ-ਚੰਨ, ਮਿਹਰ-ਸੂਰਜ

ਫ਼ਲਕਿ-ਪੀਰ ___ ਬੁੱਢਾ ਅਸਮਾਨ

ਮਿੱਰੀਖ਼ ___ ਮੰਗਲ ਤਾਰਾ

ਲਰਜ਼ ___ ਕੰਬਣੀ, ਕਾਂਬਾ

ਜ਼ੁਹਲ ___ ਸਨੀਚਰ-ਤਾਰਾ

ਦਹਸ਼ਤ ਸੇ ਸਭੀ ਬੁਰਜ ਸਿਤਾਰੋਂ ਮੇਂ ਘੁਸੇ ਥੇ

ਅ਼ਕਰਬ ਅਸਦ-ਓ-ਸੌਰ ਹਿਸਾਰੋਂ ਮੇਂ ਘੁਸੇ ਥੇ

ਯਿਹ ਹੋਸ਼ ਥੇ ਗੁਮ, ਅਯਦਹੇ ਗ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ ਘੁਸੇ ਥੇ

ਸ਼ੇਰੋਂ ਮੇਂ ਹਿਰਨ ਸ਼ੇਰ ਚਿਕਾਰੋਂ ਮੇਂ ਘੁਸੇ ਥੇ

ਯਿਹ ਇਸ ਕੋ ਦਿਖਾ ਔਰ ਨ: ਵੁਹ ਉਸ ਕੋ ਨਜ਼ਰ ਆਯਾ

ਛੁਪਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਭੇੜਿਯਾ ਭੇੜੋਂ ਮੇਂ ਦਰ ਆਯਾ

(੮੬)

ਦਹਸ਼ਤ ___ ਡਰ

ਅ਼ਕਰਬ ___ ਬਿੱਛੂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਤਾਰਾ ਜੋ ਅਠਵੇਂ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਅਸਦ ___ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਬੁਰਜ ਦਾ ਨਾਂ

ਸੌਰ ___ ਬੈਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬੁਰਜ

ਹਿਸਾਰੋਂ ___ ਕਿਲ੍ਹਾ

ਅਯਦਹੇ ___ ਸੱਪ

ਆਯਾ ___ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਘੁਸ ਆਇਆ

ਯਿਹ ਆਈ,ਵੁਹ ਪਹੁੰਚੀ,ਵੁਹ ਗਯੀ ਸਨ ਸੇ ਨਿਕਲ ਕਰ

ਜਬ ਬੈਠ ਗਈ ਸਰ ਪ: ਉਠੀ ਤਨ ਸੇ ਨਿਕਲ ਕਰ

ਦੋ ਕਰ ਗਈ ਚਾਰ ਆਈ ਨ: ਜੋਸ਼ਨ ਸੇ ਨਿਕਲ ਕਰ

ਤੱਰਾਰੀ ਮੇਂ, ਤੇਜ਼ੀ ਮੇਂ ਥੀ ਨਾਗਨ ਸੇ ਨਿਕਲ ਕਰ

ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੋ ਲਿਯਾ, ਮਰਕਬੇ-ਦੁਸ਼ਮਨ ਭੀ ਨ: ਛੋੜਾ

ਅਸਵਾਰ ਕੋ ਦੋ ਕਰ ਗਈ, ਤੌਸਨ ਭੀ ਨ: ਛੋੜਾ

ਜੋਸ਼ਨ ___ ਜ਼ਰਹ ਜਿਹੜਾ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਤੱਰਾਰੀ ___ ਤੇਜ਼ੀ

ਮਰਕਬੇ ___ ਸਵਾਰੀ ਅਰਥਾਤ ਘੋੜਾ

ਤੌਸਨ ___ ਘੋੜਾ

ਤਲਵਾਰ ਸੀ ਤਲਵਾਰ ਥੀ, ਕਿਆ ਜਾਨੀਏ ਕਿਆ ਥੀ
ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ ਥੀ, ਖ਼ੂੰਬਾਰ ਥੀ, ਆਫ਼ਤ ਥੀ, ਬਲਾ ਥੀ
ਥੀ ਆਬ ਯਾ ਫ਼ੌਲਾਦ ਪ: ਬਿਜਲੀ ਕੀ ਜਿਲਾ ਥੀ
ਯਮਰਾਜ ਕੀ ਅੱਮਾਂ ਥੀ, ਵੁਹ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰੇ-ਕ਼ਜ਼ਾ ਥੀ

ਅਰਦਲ ਮੇਂ ਬਿਚਾਰੇ ਮਲਿਕਉਲਮੌਤ ਖੜੇ ਥੇ
ਅਪਨੇ ਸ਼ਗ਼ਲੇ ਖ਼ਾਸ ਮੇਂ ਮਸ਼ਗ਼ੂਲ ਬੜੇ ਥੇ

ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ ___ ਲਹੂ ਭਖਣ ਵਾਲੀ

ਖ਼ੂੰਬਾਰ ___ ਲਹੂ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ

ਆਬ ___ ਪਾਣੀ

ਜਿਲਾ ___ ਸਫ਼ਾਈ ਅਰਥਾਤ ਚਮਕ

ਕ਼ਜ਼ਾ ___ ਮੌਤ

ਮਲਿਕਉਲਮੌਤ ___ ਮੌਤ ਦਾ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ

ਸ਼ਗ਼ਲੇ ___ ਖ਼ਾਸ ਕੰਮ

ਮਸ਼ਗ਼ੂਲ ___ ਮਸਰੂਫ਼, ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ

ਘੋੜਾ ਵੁਹ ਸੁਬਕ-ਸੇਰ ਬਦਲ ਜਿਸ ਕਾ ਨਹੀਂ ਥਾ
ਦੇਖਾ ਤੋ ਕਹਾਂ ਥਾ ਅਭੀ ਦੇਖਾ ਤੋ ਕਹੀਂ ਥਾ
ਮਹਫ਼ੂਜ਼ ਕੋਈ ਇਸ ਸੇ ਮਕਾਂ ਥਾ ਨ: ਮਕੀਂ ਥਾ
ਬਾਲਾਏ-ਫ਼ਲਕ ਥਾ, ਵੁਹ ਕਭੀ ਜ਼ੇਰਿ-ਜ਼ਮੀਂ ਥਾ

ਥੀ ਟਾਪ ਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਯਾ ਸੇਲੀਏ-ਸਬਾ ਥੀ
ਗ਼ੁੰਚੇ ਕੇ ਚਟਖ਼ਨੇ ਕੀ ਸਦਾ ਇਸ ਸੇ ਸਿਵਾ ਥੀ

ਸੁਬਕ-ਸੇਰ ___ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ

ਮਕੀਂ ___ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ

ਬਾਲਾਏ-ਫ਼ਲਕ ___ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਉਪਰ

ਜ਼ੇਰਿ-ਜ਼ਮੀਂ ___ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਥੱਲੇ

ਸੇਲੀਏ-ਸਬਾ ___ ਹਵਾ ਦਾ ਥਪੇੜਾ

ਗ਼ੁੰਚੇ ___ ਕਲੀ

ਸਦਾ ___ ਆਵਾਜ਼

ਸਿਵਾ ___ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਵੱਧ

ਇਸ ਕੋ ਕੁਚਲ ਆਯਾ, ਕਭੀ ਉਸ ਕੋ ਕੁਚਲ ਆਯਾ
ਸਦਹਾ ਕੀ ਲਕਦਕੋਬੀ ਸੇ ਹੱਈਯਤ ਬਦਲ ਆਯਾ
ਠੋਕਰ ਜਹਾਂ ਮਾਰੀ ਵਹਾਂ ਪਾਨੀ ਨਿਕਲ ਆਯਾ
ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਯਾ ਗਰ ਸਾਮਨੇ ਬੋਲਾ,"ਸੰਭਲ ਆਯਾ"

ਤੇਜ਼ੀ ਮੇਂ ਹਵਾ ਕੇ ਭੀ ਥਾ ਵੁਹ ਕਾਨ ਕਤਰਤਾ
ਥਾ ਸੁਮ ਸੇ ਕਭੀ ਫੂਲ, ਕਭੀ ਪਾਨ ਕਤਰਤਾ

(੯੦)

ਸਦਹਾ ___ ਸੈਂਕੜੇ

ਲਕਦਕੋਬੀ ___ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟਣਾ

ਹੱਈਯਤ ___ ਸ਼ਕਲ, ਸੂਰਤ

ਕਹਤੇ ਥੇ ਸਭੀ ਅਸ੍ਪ ਨਹੀਂ, ਹੈ ਯਿਹ ਛਲਾਵਾ
ਤਾਕਤ ਭੀ ਬਲਾ ਕੀ ਹੈ ਨਜ਼ਾਕਤ ਕੇ ਇਲਾਵਾ
ਕਰਤੇ ਥੇ ਨਜ਼ਰਬਾਜ਼ ਇਸੇ ਦੇਖ ਕੇ ਦਅਵਾ
ਐਸਾ ਨ: ਕਦਮ ਹੀ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ: ਹੈ ਕਾਵਾ

ਪੁੱਠਾ ਹੈ ਅਲਗ ਇਸ ਕੀ ਕਨੌਤੀ ਹੀ ਜੁਦਾ ਹੈ
ਸੀਮਾਬ ਲਹੂ ਕੀ ਜਗਹ ਰਗ ਰਗ ਮੇਂ ਭਰਾ ਹੈ

ਅਸ੍ਪ ___ ਘੋੜਾ

ਨਜ਼ਰਬਾਜ਼ ___ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ

ਸੀਮਾਬ ___ ਪਾਰਾ

ਤ਼ਾਊਸ ਸੀ ਦੁਮ, ਚਾਂਦ ਸੇ ਸੁਮ, ਮਾਰ ਕੀ ਸੂਰਤ
ਬੇਪਰ ਹੈ ਮਗਰ ਉੜਤਾ ਹੈ ਪਰਦਾਰ ਕੀ ਸੂਰਤ
ਕਸ ਸ਼ੇਰ ਕੀ, ਬਲ ਫ਼ੀਲ ਕਾ, ਰਹਵਾਰ ਕੀ ਸੂਰਤ
ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਇਸ਼ਾਰੇ ਸੇ ਹੀ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਸੂਰਤ

ਜਿਸ ਸਮ੍ਹ ਗਯਾ ਰਨ ਕਾ ਯਿਹ ਨਕਸ਼ਾ ਬਦਲ ਆਯਾ
ਪਲਟਨ ਪਲਟ ਆਯਾ ਯਿਹ ਰਿਸਾਲਾ ਕੁਚਲ ਆਯਾ

(੯੨)

ਤ਼ਾਊਸ ___ ਮੋਰ

ਮਾਰ ___ ਸੱਪ

ਕਸ ___ ਕਸਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਕਸਾਉ, ਪਕੜ

ਫ਼ੀਲ ___ ਹਾਥੀ

ਰਹਵਾਰ ___ ਤੇਜ਼ ਘੋੜਾ

ਪਕੜੇ ਜਿਸੇ ਗਰਦਨ ਸੇ ਯਿਹ ਪੂਰਾ ਉਸੇ ਕਰ ਦੇ

ਹੋ ਕਾਮਿਲਿ--ਫ਼ਨ ਭੀ ਤੋ ਅਧੂਰਾ ਉਸੇ ਕਰ ਦੇ

ਪੈਰੋਂ ਮੇਂ ਤੁਫ਼ੰਗ ਆਏ ਤੋ ਬੂਰਾ ਉਸੇ ਕਰ ਦੇ

ਜਿਸ ਤੋਪ ਪ: ਦੇ ਤਾਪ ਯਿਹ ਚੂਰਾ ਉਸੇ ਕਰ ਦੇ

ਜੀ ਮੇਂ ਕ਼ਦਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਡਰੇ ਓਪਚੀ ਭਾਗੇ

ਤੋਪੋਂ ਕੋ ਗ਼ਰਜ਼ ਛੋੜ ਕੇ ਸਬ ਤੋਪਚੀ ਭਾਗੇ

(੯੩)

ਕਾਮਿਲਿ ___ ਫ਼ਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ

ਤੁਫ਼ੰਗ ___ ਬੰਦੂਕ

ਕ਼ਦਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ___ ਉਹ ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਤੀਰ ਖ਼ਤਾ ਨਾ ਜਾਵੇ

ਸ਼ਹਜ਼ਾਦ:-ਏ-ਜ਼ੀ-ਜਾਹ ਨੇ ਭਾਗੜ ਸੀ ਮਚਾ ਦੀ

ਯਿਹ ਫ਼ੌਜ ਭਗਾ ਦੀ, ਕਭੀ ਵੁਹ ਫ਼ੌਜ ਭਗਾ ਦੀ

ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਵਕੁ਼ਅ ਸੇ ਸ਼ੁਜਾਅ਼ਤ ਜੁ ਦਿਖਾ ਦੀ

ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਵਹੀਂ ਕਿਲਅ਼ ਸੇ ਬੇਟੇ ਕੋ ਨਿਦਾ ਦੀ

ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਪਿਸਰ ਖ਼ੂਬ ਦਲੇਰੀ ਸੇ ਲੜੇ ਹੋ

ਹਾਂ, ਕਯੋਂ ਨ: ਹੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕ਼ੇ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਬੜੇ ਹੋ

ਸ਼ਹਜ਼ਾਦ-ਏ-ਜ਼ੀ-ਜਾਹ ___ ਉੱਚੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ

ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਵਕੁ਼ਅ ___ ਉਮੀਦ, ਆਸ

ਸ਼ੁਜਾਅ਼ਤ ___ ਬਹਾਦਰੀ

ਨਿਦਾ ___ ਅਵਾਜ਼

ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ___ ਪੁੱਤਰ

ਦਿਲਬੰਦ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਸੇ ਤਸਲੀਮ ਬਜਾਈ
ਗਰਦਨ ਪਏ-ਆਦਾਬ ਦਿਲਾਵਰ ਨੇ ਝੁਕਾਈ
ਇਸ ਵਕਫ਼: ਮੇਂ ਫ਼ੌਜੇ-ਸਿਤਮ-ਆਰਾ ਉਮੰਡ ਆਈ
ਬਰਛੀ ਕਿਸੀ ਬਦਬਖ਼ਤ ਨੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਲਗਾਈ

ਤਿਓਰਾ ਕੇ ਗਿਰੇ ਜ਼ੀਨ ਸੇ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ
ਰੂਹ ਖ਼ੁਲ੍ਹ ਗਈ ਔਰ ਤਨਿ-ਜ਼ਾਰ ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ

(੯੫)

ਦਿਲਬੰਦ ___ ਦਿਲ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਪੁੱਤਰ

ਤਸਲੀਮ ___ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ

ਪਏ-ਆਦਾਬ ___ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਲਈ

ਵਕਫ਼: ___ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਸਮਾਂ

ਫ਼ੌਜੇ-ਸਿਤਮ-ਆਰਾ ___ ਜ਼ਾਲਿਮ ਫ਼ੌਜ

ਜ਼ੀਨ ___ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ

ਰੂਹ ਖ਼ੁਲ੍ਹ ___ ਸੁਅਰਗ

ਤਨਿ-ਜ਼ਾਰ ___ ਨਿਤਾਣਾ ਸਰੀਰ

ਬੇਟੇ ਕੋ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਿਲੀ ਦੇਖਾ ਜੁ ਪਿਦਰ ਨੇ
ਤੂਫ਼ਾਨ ਬਪਾ ਗ਼ਮ ਸੇ ਕਿਯਾ ਦੀਦ:-ਏ-ਤਰ ਨੇ
ਇਸ ਵਕ਼ਤ ਕਹਾ ਨੰਨ੍ਹੇ ਸੇ ਮਅ਼ਸੂਮ ਪਿਸਰ ਨੇ
ਰੁਖ਼ਸਤ ਹਮੇਂ ਦਿਲਵਾਉ ਪਿਤਾ ਜਾਏਂਗੇ ਮਰਨੇ

ਭਾਈ ਸੇ ਬਿਛੜ ਕਰ ਹਮੇਂ ਜੀਨਾ ਨਹੀਂ ਭਾਤਾ
ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ, ਖਾਨਾ ਨਹੀਂ, ਪੀਨਾ ਨਹੀਂ ਭਾਤਾ

ਸ਼ਹਾਦਤ ___ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਪਿਦਰ ___ ਪਿਤਾ

ਦੀਦ:-ਏ-ਤਰ ___ ਹੰਝੂਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਪਿਸਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਥੀ ਦੂਸਰੇ ਬੇਟੇ ਕੀ ਸੁਨੀ ਬੇਨਤੀ ਜਿਸ ਦਮ

ਸਰ ਕੋ, ਦਿਹਨੇ-ਪਾਕ ਕੋ ਬੋਸੇ ਦਿਏ ਪੈਹਮ

ਮਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਜਾਈਏ ਜਮ ਜਮ

ਰੂਠੇ ਨ: ਖ਼ੁਦਾ-ਰਾ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਂਗੇ ਕਭੀ ਹਮ

ਹਮ ਨੇ ਥਾ ਕਹਾ ਬਾਪ ਕੋ ਜਾਂ ਦੀਜੇ ਧਰਮ ਪਰ

ਲੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਬ ਆਪ ਕੋ ਜਾਂ ਦੀਜੇ ਧਰਮ ਪਰ

ਦਿਹਨੇ-ਪਾਕ ___ ਪਵਿੱਤਰ ਮੂੰਹ, ਦਿਹਨ-ਮੂੰਹ

ਬੋਸੇ ___ ਚੁੰਬਨ, ਚੁੰਮਾ

ਪੈਹਮ ___ ਲਗਾਤਾਰ

ਖ਼ੁਦਾ-ਰਾ ___ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਲਈ

ਜਾਂ ___ ਜਾਨ

ਮਰਨੇ ਸੇ ਕਿਸੀ ਯਾਰ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਾ
ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਿ-ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਾ
ਖ਼ੁਸ਼ਨੂਦੀਏ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਾ
ਅਬ ਦੇਖੀਏ ਸਰਕਾਰ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਾ

ਤੁਮ ਕੋ ਭੀ ਇਸੀ ਰਾਹ ਮੇਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰੇਂਗੇ
ਸਦ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਕਭੀ ਖ਼ੰਜਰ ਸੇ ਮਰੇਂਗੇ

(੯੮)

ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਿ ___ ਪੁੱਤਰ

ਖ਼ੁਸ਼ਨੂਦੀਏ ___ ਖ਼ੁਸ਼ੀ, ਰਜ਼ਾ

ਕੁਰਬਾਨ ਪਿਦਰ ਕੋ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਸਿਨ ਖੇਲ ਕਾ ਹੈ ਰਨ ਕਾ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਆਤੀ ਹੀ ਚਲਾਨੀ ਤੁਮ੍ਹੇ ਤਲਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਯਿਹ ਗੁਲ ਸਾ ਬਦਨ ਕ਼ਾਬਿਲੇ-ਸੂਫ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸ਼ਹਜ਼ਾਦ:-ਏ-ਜੂਝਾਰ ਨੇ ਫ਼ੌਰਨ ਕਹਾ, " ਅੱਬਾ
ਮੈਂ ਭਾਈਯੋਂ ਸੇ ਕਜੋਂ ਰਹੂੰ ਘਟ ਕਰ ਭਲਾ ਅੱਬਾ"

(੯੯)

ਪਿਦਰ ___ ਪਿਤਾ

ਸਿਨ ___ ਉਮਰ

ਸਜ਼ਾਵਾਰ ___ ਯੋਗ, ਕਾਬਿਲ, ਲਾਇਕ

ਗੁਲ ___ ਫੁਲ

ਕ਼ਾਬਿਲੇ-ਸੂਫ਼ਾਰ ___ ਤੀਰ ਦਾ ਮੂੰਹ

ਜ਼ਿੰਦ: ਚੁਨਾ ਜਾਨਾ ਭੀ ਤੋ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸਰਹਿੰਦ ਮੇਂ ਦੀ ਭਾਈਯੋਂ ਨੇ ਕਿਆ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਕਜੋਂ ਮੁਝ ਕੋ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਕਾ ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਬੰਦੇ ਕੋ ਛੁਰੀ ਖਾਨੇ ਕਾ ਅਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਆਤਾ ਮੁਝੇ ਮਰਨਾ ਤੋ ਹੈ ਆਤਾ

ਖ਼ੁਦ ਬੜ੍ਹ ਕੇ ਗਲਾ ਤੇਗ਼ ਪ: ਧਰਨਾ ਤੋ ਹੈ ਆਤਾ

ਰੋਕੇ ਸੇ ਕਭੀ ਸ਼ੇਰ ਕਾ ਬੱਚਾ ਭੀ ਰੁਕਾ ਹੈ
ਛੂਟੇ ਤੋ ਰੁਕੇ ਕਿਆ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਭੀ ਰੁਕਾ ਹੈ
ਪਤਝੜ ਮੇਂ ਸਮਰ ਸ਼ਾਖ਼ ਪ: ਕੱਚਾ ਭੀ ਰੁਕਾ ਹੈ
ਸਰ ਦੇਨੇ ਸੇ ਰਬ ਕੋ ਕੋਈ ਅੱਛਾ ਭੀ ਰੁਕਾ ਹੈ

ਨੇਕੀ ਹੈ ਯਿਹ ਐਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ
ਪਾਪੀ ਪ: ਭੀ ਦੋਜ਼ਖ਼ ਕਾ ਅ਼ਜ਼ਾਬ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ

(੧੦੧)

ਸਮਰ ___ ਫਲ

ਅ਼ਜ਼ਾਬ ___ ਦੁੱਖ

ਕਿਸ ਸ਼ਖ਼੍ਸ ਨੇ ਹੋਨਾ ਯਹਾਂ ਤਾਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਕਿਆ ਦਮ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ਕਿ ਥਾ ਕਲ ਆਜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਸੇ ਮਿਅ਼ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਮਰਗੇ-ਸ਼ੁਹ:ਦਾ ਵਸਫ਼ ਕੀ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਲਿਏ ਮੌਤ ਯਿਹ ਰਹਮਤ ਕਾ ਸਬਬ ਹੈ

ਰਬ ਹੋ ਗਯਾ ਜਿਨ ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਉਨ ਕੇ ਲਿਏ ਸਬ ਹੈ

(੧੦੨)

ਤਾਰਾਜ ___ ਬਰਬਾਦ

ਮਿਅ਼ਰਾਜ ___ ਪਉੜੀ ਅਰਥਾਤ ਮਰਤਬਾ

ਮਰਗੇ-ਸ਼ੁਹ:ਦਾ ___ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ, ਮਰਗ - ਮੌਤ, ਸ਼ੁਹ:ਦਾ - ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਬਹੁਬਚਨ

ਵਸਫ਼ ___ ਤਰੀਫ਼, ਪ੍ਰਸੰਸਾ

ਭਗਵਾਨ ਹੋ ਖ਼ੁਸ਼ ਜਿਨ ਸੇ ਹੈ ਖ਼ੁਸ਼ਕੀ ਤਰੀ ਉਨ ਕੀ

ਰਹਤੀ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਫ਼ਸ੍ਲ ਮੇਂ ਖੇਤੀ ਹਰੀ ਉਨ ਕੀ

ਕਰ਼ਤਾਰ ਸਦਾ ਰਖਤੇ ਹੈਂ ਝੋਲੀ ਭਰੀ ਉਨ ਕੀ

ਫ਼ਿਰਦੌਸ ਭੀ ਉਨ ਕਾ ਹੈ, ਹੈ ਇੰਦਰ-ਪੁਰੀ ਉਨ ਕੀ

ਮਰ ਜਾਨਾ ਧਰਮ ਪਰ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ ਹਮ ਕੋ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਿਸਰ ਹੈਂ ਯਹੀ ਸ਼ਾਯਾਨ ਹੈ ਹਮ ਕੋ

(੧੦੩)

ਫ਼ਿਰਦੌਸ ___ ਸੁਅਰਗ

ਪਿਸਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਸ਼ਾਯਾਨ ___ ਯੋਗ

ਭੱਰਾਈ ਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੇ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਪਾਲਾ ਹੈ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਨਾਜ਼ ਸੇ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਰੋਕਾ ਨਹੀਂ ਆਗ਼ਾਜ਼ ਸੇ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਉਸ ਨਨ੍ਹੇ ਸੇ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਸੇ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਲੋ ਆਉ ਤਨੇ-ਪਾਕ ਪ: ਹਤਿਯਾਰ ਸਜਾ ਦੇਂ

ਛੋਟੀ ਸੀ ਕਮਾਂ, ਨਨ੍ਹੀ ਸੀ ਤਲਵਾਰ ਸਜਾ ਦੇਂ

ਆਗ਼ਾਜ਼ ___ ਅਰੰਭ, ਸ਼ੁਰੂ

ਜਾਂਬਾਜ਼ ___ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਜਾਨ ਉਤੇ ਖੇਡ ਜਾਣ ਵਾਲਾ

ਹਮ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਖ਼ੰਜਰ ਉਸੇ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਸਮਝਨਾ
ਨੇਜ਼ੇ ਕੀ ਜਗਹ ਦਾਦਾ ਕਾ ਤੁਮ ਤੀਰ ਸਮਝਨਾ
ਜਿਤਨੇ ਮਰੇਂ ਇਸ ਸੇ ਉਨ੍ਹੇਂ ਬੇਪੀਰ ਸਮਝਨਾ
ਜ਼ਖ਼੍ਮ ਆਏ ਤੋ ਹੋਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿਲਗੀਰ, ਸਮਝਨਾ

ਜਬ ਤੀਰ ਕਲੇਜੇ ਮੇਂ ਲਗੇ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਉਫ਼ ਮੂੰਹ ਸੇ ਮਿਰੀ ਜਾਨ ਕਭੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

(੧੦੫)

ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ___ ਤਲਵਾਰ

ਬੇਪੀਰ ___ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਿਗੁਰਾ

ਦਿਲਗੀਰ ___ ਦੁਖੀ

ਲੋ ਜਾਉ, ਸਿਧਾਰੋ, ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੋ ਸੌਂਪਾ
ਮਰ ਜਾਉ ਯਾ ਮਾਰੋ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੋ ਸੌਂਪਾ
ਰਬ ਕੋ ਨ: ਬਿਸਾਰੋ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੋ ਸੌਂਪਾ
ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਉਭਾਰੋ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੋ ਸੌਂਪਾ

ਵਾਹੇਗੁਰੂ ਅਬ ਜੰਗ ਕੀ ਹਿੱਮਤ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਬਖ਼ਸ਼ੇਂ
ਪਯਾਸੇ ਹੋ ਬਹੁਤ ਜਾਮਿ-ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਬਖ਼ਸ਼ੇਂ

(੧੦੬)

ਜਾਮਿ-ਸ਼ਹਾਦਤ ___ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪਿਆਲਾ, ਜਾਮ ਪਿਆਲਾ, ਸ਼ਹਾਦਤ-ਸ਼ਹੀਦੀ

ਬੇਟਾ, ਹੋ ਤੁਮ੍ਹੀਂ ਪੰਥ ਕੇ ਬੇੜੇ ਕੇ ਖਿਵੱਯਾ
ਸਰ ਭੇਂਟ ਕਰੋ ਤਾਕਿ ਧਰਮ ਕੀ ਚਲੇ ਨੱਯਾ
ਲੇ ਦੇ ਕੇ ਤੁਮ੍ਹੀਂ ਥੇ ਮਿਰੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੇ ਬਕੱਯਾ
ਲੋ ਜਾਉ ਕਿ ਰਾਹ ਤਕਤੇ ਹੈਂ ਸਬ ਖ਼ੁਲਦ ਮੇਂ ਭੱਯਾ

ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਤੇਗ਼ ਚਲਾਤੇ ਹੁਏ ਦੇਖੇਂ
ਹਮ ਆਂਖ ਸੇ ਬਰਛੀ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਖਾਤੇ ਹੁਏ ਦੇਖੇਂ

(੧੦੭)

ਗੁਲਸ਼ਨ ___ ਬਾਗ਼

ਬਕੱਯਾ ___ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ

ਖ਼ੁਲਦ ___ ਬਹਿਸ਼ਤ , ਜੰਨਤ

ਦਾਦਾ ਸੇ ਮਿਲੋ ਸੁਅਰਗ ਮੇਂ ਜਿਸ ਦਮ ਤੋ ਯਿਹ ਕਹਨਾ

ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਂ ਗਰ ਖ਼ੁਲਦ ਮੇਂ ਆਦਮ ਤੋ ਯਿਹ ਕਹਨਾ

ਜਬ ਭੇਸ ਮੇਂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮਿਲੇਂ ਹਮ ਤੋ ਯਿਹ ਕਹਨਾ

ਪਾਨਾ ਕਹੀਂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਮਹਰਮ ਤੋ ਯਿਹ ਕਹਨਾ

ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਯਾ ਬਨੀ-ਆਦਮ ਕੇ ਗਲੇ ਕੋ

ਕਟਵਾ ਦਿਏ ਬੱਚੇ ਭੀ ਮੁਰੀਦੋਂ ਕੇ ਭਲੇ ਕੋ

(੧੦੮)

ਦਮ ___ ਸਮਾਂ, ਵੇਲਾ

ਆਦਮ ___ ਆਦਮੀ

ਮਹਰਮ ___ ਵਾਕਿਫ਼

ਬਨੀ-ਆਦਮ ___ ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਆਦਮੀ

ਜਬ ਫ਼ਤਹ ਗਜਾ ਕਰ ਗਏ ਜੂਝਾਰ ਥੇ ਰਨ ਮੇਂ
ਹਰ ਸ਼ੇਰ ਬਘੇਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਨੇ ਲਗਾ ਬਨ ਮੇਂ
ਨਨ੍ਹੇ ਸੇ ਕ਼ਜ਼ਾ ਬੋਲੀ ਮੈਂ ਆਈ ਹੂੰ ਸ਼ਰਨ ਮੇਂ
ਦਿਲਵਾਓ ਅਮਾਂ ਗੋਸ਼ਃ-ਏ-ਦਾਮਾਨਿ ਕਫ਼ਨ ਮੇਂ

ਮੈਂ ਜਿਸ ਕੇ ਹੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਮੇਂ ਵੁਹ ਕਾਬੂ ਮੇਂ ਹੈ ਤੇਰੇ
ਗੁਰਿਆਈ ਕਾ ਬੱਲ ਨਨ੍ਹੇ ਸੇ ਬਾਜ਼ੂ ਮੇਂ ਹੈ ਤੇਰੇ

ਅਮਾਂ ___ ਸ਼ਰਨ

ਗੋਸ਼ਃ-ਏ-ਦਾਮਾਨਿ ਕਫ਼ਨ ___ ਕਫ਼ਨ ਦੇ ਦਾਮਨ ਦਾ ਕੋਨਾ

ਦਸ ਬੀਸ ਕੋ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਿਯਾ ਦਸ ਬੀਸ ਕੋ ਮਾਰਾ
ਇਕ ਹਮਲੇ ਮੇਂ ਇਸ ਏਕ ਨੇ ਇੱਕੀਸ ਕੋ ਮਾਰਾ
ਖ਼ੱਨਾਸ ਕੋ ਮਾਰਾ ਕਭੀ ਇਬਲੀਸ ਕੋ ਮਾਰਾ
ਗ਼ੁਲ ਮਚ ਗਯਾ, ਇਕ ਤਿਫ਼ਲਨੇ ਚਾਲੀਸ ਕੋ ਮਾਰਾ

ਬਚ ਬਚ ਕੇ ਲੜੋ ਕਲਗ਼ਿਯਾਂ ਵਾਲੇ ਕੇ ਪਿਸਰ ਸੇ
ਯਿਹ ਨੀਮਚਾ ਲਾਏ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਮਰ ਸੇ

ਖ਼ੱਨਾਸ ___ ਸ਼ੈਤਾਨ

ਇਬਲੀਸ ___ ਸ਼ੈਤਾਨ

ਗ਼ੁਲ ___ ਸ਼ੋਰ

ਤਿਫ਼ਲ ___ ਬੱਚਾ

ਪਿਸਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਨੀਮਚਾ ___ ਛੋਟੀ ਤਲਵਾਰ

ਸ਼ਹਜ਼ਾਦੇ ਕੇ ਹਰਬੇ ਸੇ ਸ਼ੁਜਾਅ-ਓ-ਜਰੀ ਹਾਰੇ
ਜੀਦਾਰੋਂ ਕੇ ਜੀ ਛੂਟ ਗਏ, ਸਬ ਕ਼ਵੀ ਹਾਰੇ
ਮਅ਼ਸੂਮ ਸੇ ਵੁਹ ਬਾਜ਼ੀ ਸਭੀ ਲਸ਼ਕਰੀ ਹਾਰੇ
ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੇ, ਨਿਰਬਲ ਸੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਬਲੀ ਹਾਰੇ

ਮੈਦਾਨ ਮੇਂ ਜਬ ਭਾਈ ਕਾ ਲਾਸ਼ਃ ਨਜ਼ਰ ਆਯਾ
ਘੋੜੇ ਸੇ ਵੁਹ ਮਅ਼ਸੂਮ ਦਿਲਾਵਰ ਉਤਰ ਆਯਾ

ਹਰਬੇ ___ ਹਥਿਆਰ

ਸ਼ੁਜਾਅ ___ ਬਹਾਦਰ

ਜਰੀ ___ ਦਿਲਾਵਰ

ਕ਼ਵੀ ___ ਤਾਕਤਵਰ

ਲਸ਼ਕਰੀ ___ ਸਿਪਾਹੀ

ਲਾਸ਼ਃ ___ ਲਾਸ਼

ਸਰ ਗੋਦ ਮੇਂ ਲੇ ਕਰ ਕੇ ਕਹਾ ਭਾਈ ਸੇ ਬੋਲੋ
ਇਸ ਖ਼੍ਵਾਬਿ-ਗਿਰਾਂ ਸੇ ਕਹੀਂ ਹੁਸ਼ਿਯਾਰ ਤੋ ਹੋਲੋ
ਹਮ ਕੌਨ ਹੈਂ ਦੇਖੋ ਤੋ ਜ਼ਰਾ ਆਂਖ ਤੋ ਖੋਲੋ
ਸੋਨੇ ਕੀ ਹੀ ਠਾਨੀ ਹੈ ਅਗਰ, ਮਿਲ ਕੇ ਤੋ ਸੋਲੋ

ਭਾਈ ਤਮ੍ਹੇਂ ਜਬ ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਕੀ ਜ਼ਮੀਂ ਹੈ
ਠਾਨੀ ਹੁਈ ਹਮ ਨੇ ਭੀ ਬਸੇਰੇ ਕੀ ਯਹੀਂ ਹੈ

ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ ___ ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀਆਂ

ਇਤਨੇ ਮੇਂ ਖ਼ਦੰਗ ਆ ਕੇ ਲਗਾ ਹਾਏ ਜਿਗਰ ਮੇਂ

ਥਾ ਤੀਰ ਕਲੇਜੇ ਮੇਂ ਯਾ ਕਾਂਟਾ ਗੁਲੇ-ਤਰ ਮੇਂ

ਤਾਰੀਕ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੁਆ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਂ

ਤੂਫ਼ਾਨ ਉਠਾ ਖ਼ਾਕ ਉੜੀ ਬਹਰ ਮੇਂ ਬਰ ਮੇਂ

ਤਿਓਰਾ ਕੇ ਗਿਰਾ ਲਖ਼ਤਿ-ਜਿਗਰ, ਲਖ਼ਤਿ-ਜਿਗਰ ਪਰ

ਕਿਆ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ ਇਸ ਵਕਤ ਕਹੂੰ ਕਿਆ ਮੈਂ ਪਿਦਰ ਪਰ

ਖ਼ਦੰਗ ___ ਤੀਰ

ਤਾਰੀਕ ___ ਹਨੇਰ

ਬਹਰ ___ ਸਮੁੰਦਰ

ਬਰ ___ ਧਰਤੀ

ਲਖ਼ਤਿ-ਜਿਗਰ ___ ਜਿਗਰ ਦਾ ਟੋਟਾ

ਪਿਦਰ ___ ਪਿਤਾ

ਥੇ ਚਾਹਤੇ ਪੈਵੰਦ ਕਰੇਂ ਖ਼ਾਕ ਕਾ ਸਬ ਕੋ

ਹਾਤਿਫ਼ ਨੇ ਕਹਾ ਕਾਮ ਮੇਂ ਲਾਨਾ ਨ: ਗ਼ਜ਼ਬ ਕੋ

ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਆਜ ਆਪਕਾ ਰਬ ਕੋ

ਯਿਹ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਭੂਲ ਗਏ ਰੰਜੋ-ਤਅ਼ਬ ਕੋ

ਕਬਜ਼ੇ ਮੇਂ ਮਅ਼ਨ ਤੇਗ ਕੇ ਫਿਰ ਹਾਥ ਉਠਾਯਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਵਹੀਂ ਸਜਦ:-ਏ-ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਬਜਾਯਾ

(੧੧੪)

ਪੈਵੰਦ ___ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ

ਖ਼ਾਕ ___ ਮਿੱਟੀ

ਹਾਤਿਫ਼ ___ ਉਹ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿਹੜਾ ਗ਼ੈਬ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਗ਼ਜ਼ਬ ___ ਗੁੱਸਾ

ਰੰਜੋ-ਤਅ਼ਬ ___ ਰੰਜ, ਦੁੱਖ

ਮਅ਼ਨ ___ ਫ਼ੌਰਨ, ਤਤਕਾਲ

ਸਜਦ:-ਏ-ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ___ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ

ਯਅ਼ਕੂਬ ਕੋ ਯੂਸਿਫ਼ ਕੇ ਬਿਛੜਨੇ ਨੇ ਰੁਲਾਯਾ

ਸਾਬਿਰ ਕੋਈ ਕਮ ਐਸਾ ਰਸੂਲੋਂ ਮੇਂ ਹੈ ਆਯਾ

ਕਟਵਾ ਕੇ ਪਿਸਰ ਚਾਰ ਇਕ ਆਂਸੂ ਨ: ਗਿਰਾਯਾ

ਰੁਤਬ: ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਨਯ ਰਿਸ਼ਿਯੋਂ ਕਾ ਬੜ੍ਹਾਯਾ

ਡੰਡਕ ਮੇਂ ਫਿਰੇ ਰਾਮ ਤੋ ਸੀਤਾ ਥੀਂ ਬਗ਼ਲ ਮੇਂ

ਵੁਹ ਫ਼ਖ਼ਰਿ-ਜਹਾਂ ਹਿੰਦ ਕੀ ਮਾਤਾ ਥੀਂ ਬਗ਼ਲ ਮੇਂ

(੧੧੫)

ਯਅ਼ਕੂਬ ___ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿਹੜੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸਿਫ਼ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ

ਯੂਸਿਫ਼ ___ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਸਾਬਿਰ ___ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਰਸੂਲੋਂ ___ ਪੈਗੰਬਰ, ਅਵਤਾਰ

ਪਿਸਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਲਛਮਨ ਸਾ ਬਿਰਾਦਰ ਪਏ-ਤਸਕੀਨਿ-ਜਿਗਰ ਥਾ

ਸੀਤਾ ਸੀ ਪਤੀ-ਬਰਤਾ ਸੇ ਬਨ ਰਾਮ ਕੋ ਘਰ ਥਾ

ਬਾਕੀ ਹੈਂ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਤੋ ਨਹੀਂ ਇਨ ਕਾ ਪਿਸਰ ਥਾ

ਸਚ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਰੁਤਬ: ਹੀ ਦਿਗਰ ਥਾ

ਕਟਵਾ ਦਿਏ ਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੇ ਗੀਤਾ ਕੋ ਸੁਨਾ ਕਰ

ਰੂਹ ਫੂੰਕ ਦੀ ਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਔਲਾਦ ਕਤਾ ਕਰ

(੧੧੬)

ਬਿਰਾਦਰ ___ ਭ੍ਰਾ

ਪਏ-ਤਸਕੀਨਿ-ਜਿਗਰ ___ ਕਲੇਜੇ ਦੇ ਚੈਨ ਲਈ

ਪਿਸਰ ___ ਪੁੱਤਰ

ਦਿਗਰ ___ ਹੋਰ, ਦੂਜਾ

ਬੇਚੈਨ ਹੈ ਅਬ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਰੰਜ ਕੇ ਮਾਰੇ
ਦਿਲ ਪਰ ਗ਼ਮੋ-ਅੰਦੋਹ ਕੇ ਚਲਨੇ ਲਗੇ ਆਰੇ
ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਤੜਪਨੇ ਲਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਿਯਾਰੇ
ਜੋਗੀ ਜੀ ਕਹੋ ਪੰਥ ਸੇ ਅਬ ਫ਼ਤਹ ਪੁਕਾਰੇ

ਛਾਯਾ ਹੁਆ ਦੀਵਾਨ ਪ: ਅਬ ਗ਼ਮ ਕਾ ਸਮਾਂ ਹੈ
ਬਸ ਖ਼ਤ੍ਮ ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਕਾ ਬਯਾਂ ਹੈ

(੧੧੭)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਸਦਕਾ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਸਕਿਆ

ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ

ਹਰਕੀਰਤ ਕੌਰ

ਹਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ

ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ

ਮਨੀਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਭਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

to.narinder@gmail.com

ਈ-ਮੇਲ

